KRAJNA
TUDIJSKA
OBICA

IZDAJA ZA GORIŠKO IN BENEČIJO

PRIMORSKI DNEVNIK

GLASILO OSVOBODILNE FRONTE SLOVENSKEGA NARODA ZA TRŽAŠKO OZEMLJE

Leto VIII. - Štev. 255 (2251) Poštnina plačana v gotovini Spedizione in abbon. post. 1. gr. TRST, sreda 22. oktobra 1952 Cena 20 lir

OSVOBODILNA FRONTA PONOVNO ZAHTEVA, DA SE LONDONSKI DOGOVORI RAZVELJAVIJO, NEZAKONITI RIMSKI FUNKCIONARJI POSLJEJO NAZAJ V ITALIJO, A OBLAST IZROČI PREDSTAVNIKOM TRŽASKEGA LJUDSTVA OBEH NARODNOSTI.

(Iz resolucije glavnega odbora OF)

De Gasperi noče: niti sodelovanja s FLRJ niti pogajanj niti odprave fašističnih krivic

De Gasperi je torej govoril. Po dolgem pripravljanju je s pomočjo sodelavcev sestavil govor, ki sicer ne daje splošnega pregleda italijanske zunanje politike in odnosov Italije z zunanjim svetom, kot bi bilo mogoče pričakovati od zunanjega ministra ob zaključku zunanjepolitične debate v parlamentu, nakazuje pa, vsaj v onih svojih delih, ki niso posvečeni izključno notranji polemiki, smer, ki jo trenutno ubira italijanska diplomacija. Predvsem velja to za oni dokaj zgovorni del obširnega govora, ki obravnava tržaško vprašanje.

Osnovno stališče, s katerega gleda Rim na tržaško vprašanje, nakazuje že De Gasperijeva razdelitev dogajanja zadnjega časa v zvezi s Trstom na dve kategoriji:

v prvo, pozitivno, šteje italijanski ministrski predsednik in zunanji minister predvsem londonsko konferenco, in to ne njenih mešetarskih, [illegible] in mirovni pogodbi nasprotujočih sklepov «po črki», temveč njen «duh», to je načelo» enostranskega reševanja tržaškega vprašanja s pristajanjem na italijanske zahteve in z jasno izraženo željo da se «v tem duhu» nadaljuje;

v drugo, «ki ima svojo negativno stran», pa uvršča De Gasperi prizadevanja za neposreden sporazum med Jugoslavijo in Italijo; ta prizadevanja so «negativna», kolikor so v nasprotju z gornjimi «pozitivnimi», to je, kolikor ne pomenijo izvajanja pritiska na Jugoslavijo, naj ugodi italijanskim željam.

Zaradi tega je popolnoma razumljivo, da De Gasperi zavrača ne le misel na razgovore z Jugoslavijo, temveč tudi vsako možnost sodelovanja z njo, da pa sili z glavo skozi zid s trmoglavim poudarjanjem tristranske izjave (čeprav o njej sam priznava, da nima juridične veljave) in da se obenem v italijanskem tisku vse pogosteje pojavljajo naročene zahteve po priključitvi cone B Italiji (v «duhu londonskih sklepov», bi dejal De Gasperi). Prav ta zahteva kaže v labirintu navideznih protislovij De Gasperijevega govora zelo jasno nakazano smer, ki jo zasleduje palača Chigi.

Še ena točka v De Gasperijevem govoru je zelo jasna in nedvoumna: njegovo hinavsko ogorčena zavrnitev jugoslovanske zahteve, naj se v Trstu popravijo krivice, ki jih je Slovencem storil fašizem, naj se, kolikor je to danes sploh še mogoče, popravijo posledice zločinske politike raznarodovanja. To pomeni, da gradi Rim vso svojo politiko v Trstu prav na temeljih, ki jih je postavil fašizem. Da je to tako, vemo sicer dan za dnem iz lastne izkušnje, (naj) omenimo le nedeljsko posvetitev ezulske ribiške kolonije v Štivanu in zvonov, ki bodo oznanjali «kult Italije», da se ne spuščamo v vso dolgo vrsto dejstev, ki dokazujejo pravilnost naše trditve; vendar ni bilo lahko pričakovati, da se bo predsednik italijanske vlade, ki si z dvoličnostjo sleparja lasti naslov demokratičnosti povzpel tako do odkrite apologije fašističnega nasilja in genocida.

De Gasperijev: «Kaj bi še ...» ni samo potrdilo nam dolgo očitne resnice, temveč v prvi vrsti opomin vsem onim, ki si pred to resnico zatiskajo oči; kot jim mora biti opomin tudi njegova teorija elastičnega «duha» londonskih sklepov, ki ni drugega kot najnovejša rimska varianta stare, v italijanskih vladajočih krogih še s posebno tradicijo zakoreninjene podobe o prstu in roki.

O splošni resnosti dela italijanskega zunanjega ministra in njegovih sodelavcev — o njihovi bistrosti smo se prepričali v Trstu med volilno kampanjo, ko še s pomočjo niso znali nič pametnega povedati — pa naj samo De Gasperijeva izjava o tem, kako je maršal Tito «v intervjuju voditelju slovenske manjšine» «izdal tajnost» jugoslovanskega predloga o skupni upravi na STO. V kratkem bo skoraj ni besede, ki bi bila točna, kar se pa stvarne vsebine tiče, je ta, da je o tem predlogu prvi govoril De Gasperi v Lizboni, ko je bil sam celo — verjetno prav po zaslugi svojih bistrih sodelavcev — napačno ali pomanjkljivo obveščen o obisku delegacije OF na Brionih.

V dolgi mešanici nacionalističnih nabuhlosti, sofističnih, cenene ironije, stavkov z na pol zabrisanim pomenom in stvarnih netočnosti pa je jasno, kot rečeno, predvsem dvoje: De Gasperi zagovarja fašistični genocid in se zavzema za enostransko reševanje tržaškega vprašanja z zahodno pomočjo. O tem pa naj premislijo predvsem oni, ki so največ pripomogli, da je fašistična mentaliteta v imperialistični Italiji pod varljivim demokratičnim plaščem dobila v nekaj povojnih letih spet toliko poguma, da si upa vedno bolj odkrito na dan in da z vse večjo predrznostjo ruši tisto malo stabilnosti in so- v tem delu Evrope.

Namesto tega do onemoglosti trmoglavo vztraja na tristranski izjavi, čeprav priznava, da nima juridične veljave - Londonski sklepi so mu le uvod v nadaljnje izsiljevanje poskusov enostranskega reševanja Tržaškega vprašanja - Stalno razširjanje trgovskih odnosov med Italijo in ZSSR

(Od našega dopisnika)

RIM, 21. — Italijanska vlada vztraja pri poskusih enostranskega reševanja tržaškega vprašanja in odklanja ne le neposredna pogajanja o Trstu, temveč tudi vsako obliko sodelovanja z Jugoslavijo — to je glavni vtis v rimskih političnih krogih po današnjem dolgem, večinoma polemičnem in včasih tudi precej grobem govoru De Gasperija ob zaključku zunanjepolitične debate v italijanski poslanski zbornici. Drugi vtis po tem govoru — ki v prvi vrsti nikakor ni bil pregled italijanske zunanje politike kot celote — je ta, da De Gasperi nikakor ni zaključil poglavja, ki ga je odprl Nenni z namigovanjem na možnost barantanja in sporazumevanja z ZSSR; odklonil je sicer sklenitev nenapadalnega pakta z ZSSR, kar mu je nudilo priložnost za dolgo polemiko s kominformisti, namenjeno notranjepolitičnim potrebam, ni pa zaprl vrat za nadaljnje sondiranje na področjih, ki imajo morda manjšo formalno, za to pa tem večjo bistveno važnost.

O tržaškem vprašanju je De Gasperi dejal, da «spada med nerešena vprašanja miru, ki še ni bil dosežen» čeprav je kodificirano z mirovno pogodbo, katere nedoslednost in nesposobnost izvajanja smo zaman napovedovali». Dodal je, da «sostanovanje ne more prinesti miru in sodelovanja med dvema narodoma» in nadaljeval: «Razmejitev etničnih meja je bila včeraj in je danes potrebna, da se zagotovi gospodarska vitalnost in trgovska funkcija tržaškega emporija in da se to ozemlje izogne neizbežnim in zagrizenim narodnostnim bojem, ki bi odmevali vzdolž obeh jadranskih obal».

Nato je De Gasperi dejal, da sta v zadnjih mesecih prišli na dan dve dejstvi, od katerih se mu eno (londonska konferenca) zdi — kot je razvidno iz govora — pozitivno, drugo (neposredna pogajanja) pa negativno.

«Prvo dejstvo — je dejal — je londonski sporazum od 9. maja 1952, po katerem je bila civilna in gospodarska uprava v coni A, predvsem pa v Trstu, v pretežnem in bistvenem delu poverjena funkcionarjem, imenovanim od italijanske vlade, čeprav pod odgovornostjo Zavezniške vojaške uprave, kot predvideva pogodba. To je dejansko priznanje italijanskega značaja Trsta, kot ga je proglasila tristranska izjava in znatna utrditev pozicij proti polutanskemu in bastardnemu razvoju *(«evoluzione ibrida e bastarda»)*, ki ga zagovarja nekaj manjvrednih ljudi in ga podpirajo tuje špekulacije».

De Gasperi je tu polemiziral s poslancem MSI Almirantejem, češ da so «spontane manifestacije ljudskih množic» (mislil je na fašistične marčne izgrede v Trstu) sicer dale poudarka diplomatski akciji, da pa gre vendar glavna zasluga za londonski sporazum prizadevanju italijanske vlade. Nato je povedal, da je londonski sporazum «začel veljati 15. julija in je zdaj že izveden». Važne so naslednje njegove besede, ki razširjajo vpogled v bodočo izsiljevalno akcijo italijanske diplomacije:

«Pri njih (pri londonskih sporazumih) ni važna toliko črka, kot duh, ki jih preveva; ta duh bo nedvomno omogočil iskreno rešitev vprašanj cone A v okviru prijateljskih odnosov z zahodnimi državami». Z drugimi besedami: po črki je bil londonski sporazum uresničen, toda to ni važno. Važen je raztegljivi pojem «duha» kot osnova za izsiljevanje nadaljnjih koncesij.

Nato je De Gasperi omenil jugoslovanski protest od 13. maja, torej takoj po objavi mešetarskih londonskih sklepov, in dokaj zapoznelo sovjetsko noto od 24. junija, torej po koncu upravnih volitev v Italiji, in nato prešel k «drugemu dejstvu»:

«Drugo dejstvo, ki ima svojo negativno stran, je poskus zaveznikov, zlasti angleške diplomacije, da se najde tir, po katerem bi se lahko razvijala neposredna pogajanja med Italijo in Jugoslavijo. Že v času našega sestanka v Londonu sta Attlee in Morrison vztrajala na tem, da bi mi začeli dvostranska pogajanja, pri čemer so v neki meri jamčili za jugoslovansko dobro voljo, o kateri se je zdelo, da jo je mogoče razbrati v poluradnih, če že ne uradnih izjavah mož z one obale. Mi smo vedno vztrajali pri tristranski izjavi, čeprav smo priznali, da ne more biti govora o juridični obveznosti».

Po De Gasperijevem mnenju bi torej dobila tristranska izjava juridično veljavo, če bi se ji pridružila ZSSR in ga ne moti, da bi to bil čisto navaden poskus diktata štirih velesil z zelo dvomljivo juridično in moralno vrednostjo. «Toda tristranska izjava — je nadaljeval De Gasperi — je bila «političen in moralen akt, dolg časti in lojalnosti do nas» in da tega v «slovesnih zaključkih» pogajanj v Londonu in Washingtonu nikoli niso zanikali...».

Od Italije so hoteli, je nadaljeval De Gasperi, samo to, da bi «se razgovarjala». — Tako je prišlo, je nadaljeval De Gasperi, do razgovorov med Beblerjem in Guidottijem v Washingtonu, ki so trajali do zime 1951-52, ki pa niso prinesli konkretnih rezultatov «zaradi popolnega pomanjkanja spravnega duha z jugoslovanske strani»; že takrat se je pojavil «predlog kondominija in možnosti plebiscita po 15 letih v tem času pa — so govorili Jugoslovani — naj bi se popravile krivice ki jih je pretrpelo slovensko prebivalstvo in se vzpostavilo stanje, kot je bilo pred letom 1914. Kaj še več?» Z dvema besedama *(«Che più?»)*, izrečenima v ogorčenem tonu, je De Gasperi torej odpravil misel na to, da se popravijo zločini fašizma na tržaških tleh, popolnoma naravno jugoslovansko zahtevo, naj se to zgodi, pa označuje s «popolnim pomanjkanjem spravljivosti!»

Nadalje je De Gasperi obtožil Jugoslavijo da «ni spoštovala tajnosti sondiranja», ker da je «Tito, v intervjuju voditelju slovenske manjšine v Trstu, sporočil javnosti, z očitno propagandističnimi nameni, svoj absurdni predlog o kondominiju». Ta stavek je povzročil v rimskih političnih krogih vidno zadrego, ker je popolnoma skregan z resnico. Dogodki so namreč stari komaj kaj več kot pol leta in vsi se še spominjajo da je o jugoslovanskem predlogu skupne uprave prvi govoril prav De Gasperi sam v Lizboni...

In na teh dveh «argumentih» (jugoslovanska zahteva po popravitvi tržaškim Slovencem storjenih krivic in «prekršitev dogovora o tajnosti») gradi De Gasperi dalje: «Moralo se je zdeti da je to zadosten dokaz, da Jugoslovani nočejo pogajanj!» Toda zavezniki so po sklenitvi londonskega sporazuma in po neupravičeni Titovi reakciji na škodo cone B menili, da je treba še enkrat poskusiti. Od tod tristranski korak zavezniških vlad na Brionih 18. avgusta, s povabilom Jugoslovanom, naj obnovijo pogajanja z Italijo na osnovi etnične črte (?). Tudi ta korak je prišel v javnost zaradi beograjskih indiskrecij». De Gasperi verjetno hoče biti «diskreten», zato še vedno molči kot riba o podobnem istočasnem koraku v Rimu...

Sam minister Eden, je nato dejal De Gasperi, «ki je nameraval oditi v Jugoslavijo s prijateljskimi nameni, je bil postavljen pred izvršeno dejstvo s skrajno negativnim govorom maršala Tita», ki je predlagal — kar mu De Gasperi zelo zameri (kot verjetno tudi to, da Eden ni samo «nameraval», temveč je tudi šel v Jugoslavijo) —, naj se tržaško vprašanje odloži, če ni mogoč takojšen sporazum, poskusijo pa reševati ostala skupna vprašanja. «Odloži!» je patetično vzkliknil predsednik italijanske vlade v istem tonu kot prej «Che più?», ko se pa «zaostruje mrzla aneksija cone B» z «zakonodajnim poenotenjem z Jugoslavijo» ko «ne prenehajo prihajati vse do nas glasovi o preganjanju naših bratov».

In zdaj osnova italijanskega stališča: «Toda ali si je mogoče zamisliti prijateljsko sodelovanje *na katerem koli področju*, dokler z jugoslovanske strani ne priznajo pogodbe, kar se tiče cone B » Torej preprosta odklonitev vsakršnega sodelovanja z Jugoslavijo, «na katerem koli področju»!

In še ena cvetka: «Naša pravica je sicer sakrosanktna, temelji pa tudi na pogodbah». Na kakšnih vendar? In poleg tega Italija «utrjuje mir na Jadranu in omogoča sodelovanje, ki bo dovolilo Jugoslaviji miren življenjski razvoj». Tako je dejal De Gasperi in pozabil, kdo v današnjih razmerah koga varuje, in tudi, kdo je doslej rušil mir na Jadranu, potem pa še brez trohice zgodovinske slabe vesti dodal, da Italija «na tem področju predstavlja zvestobo pogodbam o atlantskem paktu in o evropski vojski». Nato je še «obljubil zaveznikom», da bo Italija tudi v bodoče kazala «vztrajnost, odločnost in zagrizenost glede tega, kar je njena pravica».

Preden se je poslovil od tržaškega vprašanja, je De Gasperi v kratki polemiki z Nennijem omenil nekaj zanimivih dokumentov iz časov, ko je bil Nenni zunanji minister. Tako je na primer Nenni leta 1946 poslal italijanski delegaciji v New York navodilo, ki trdi, da je «ustanovitev STO umeten kompromis brez potrebne gospodarske podlage in v osnovi protidemokratična»; 8. novembra 1946 pa je italijanska vlada na predlog zunanjega ministra Nennija odobrila resolucijo, ki «potrjuje načelo, da je treba mejo potegniti po etnični črti...»

Pred tem je De Gasperi zavračal Nennijev predlog o nenapadalnem paktu z ZSSR in navedel šest nenapadalnih pogodb, ki jih je Moskva najprej sklenila, nato pa prekršila. Vendar gre tu za polemiko, namenjeno notranji uporabi. Kako se sicer razvijajo odnosi med Rimom in Moskvo (tudi ne glede na morebitno konkretizacijo skupnih protijugoslovanskih interesov, ki jo je seveda nemogoče kontrolirati), pa kaže statistika o trgovski zamenjavi med Italijo in ZSSR, ki jo je navedel De Gasperi v okviru ugotovitve, da se trgovina z vzhodnim blokom razširja.

Italija je izvozila v ZSSR leta 1950 blaga za 12 milijard lir, leta 1951 za 15 milijard, v letošnjem prvem polletju pa za 7 milijard, uvozila pa je v istih razdobjih za 9 milijard, 13 milijard in 11.7 milijard lir. Med drugim je Italija to pomlad kupila od Rusije 100.000 ton žita «po precej dragi ceni». Obenem pa De Gasperi ni niti z besedico omenil težav, ki so v zadnjem času nastale v trgovskih odnosih z Jugoslavijo zaradi obstrukcije italijanskih oblasti in seveda tudi ni pojasnil, zakaj je sodelovanje z Jugoslavijo nemogoče, z ZSSR pa se lahko kar ugodno razvija, zakaj je od ZSSR mogoče kupovati žito «po dragi ceni», z Jugoslavijo pa se ni mogoče sporazumeti na primer o ribolovu.

Skratka, kot je bil De Gasperi v notranji polemiki s kominformisti ostro polemičen, tako je bil v obravnavanju odnosov z ZSSR sila previden in prijazen. Tudi to poudarjajo opazovalci kot značilnost današnjega De Gasperijevega govora.

Sam govor se je začel med precejšnjim nezanimanjem poslancev. Ko je začel De Gasperi govoriti, jih ni bila v dvorani niti polovica in do glasovanja o proračunu zunanjega ministrstva se jih je nabralo 373; manjkalo je torej več kot 200 poslancev. Končno je bil proračun zunanjega ministrstva odobren.

A. P.

POPRAVEK

V besedilo sklepov VI. zasedanja Glavnega odbora OF, o katerih smo včeraj poročali, sta se vrinili dve neljubi tiskovni napaki, tako da se 1. točka sklepov pravilno glasi: «1. da se v zvezi z londonskimi dogovori in posledicami londonskega mešetarjenja sprejme protestna resolucija z odločno zahtevo, da se preneha s tako politiko in s poudarkom, da ne bo Osvobodilna fronta prenehala svoje borbe proti italijanskim imperialističnim in šovinističnim poizkusom raznarodovanja in priključitvi tega ozemlja k Italiji».

Točka 6. sklepov pa se pravilno glasi:

«6. Osvobodilna fronta znova poziva slovenske starše, naj skladno s slovensko in človečansko dolžnostjo vzgajajo svoje otroke v pravem narodnem duhu in jih zlasti pošiljejo v slovensko šolo, s čimer bodo nadaljevali pod fašizmom začeto borbo proti raznarodovanju in v tej zvezi odločno odklonijo vsak pritisk k raznarodovanju svojih otrok».

IV. ZASEDANJE SLOV. ITAL. ANTIFAŠISTIČNE UNIJE V KOPRU

Decembrske volitve pomenijo korak naprej

in bodo še en dokaz več, da hoče ljudstvo cone B živeti skupno z jugoslovanskimi narodi in si z njimi zgraditi boljšo bodočnost - Izjave predsednika J. Beltrama in tajnika A. Čotarja

(Od našega dopisnika)

KOPER, 21. — Danes je bilo tukaj četrto zasedanje okrajnega odbora Slovansko - ital. antifašistične unije, kateremu je kot gost prisostvoval tudi pomočnik komandanta Vojaške uprave major Kneževič. Referat o nalogah SIAU na bližnjih volitvah v občinske okrajne ljudske odbore je podal sekretar okrajnega odbora tov. Čotar Albin, ki je poudaril pomen teh volitev v nadaljnji etapi razvoja socializma v Jugoslaviji in tudi v koprskem okraju.

«Na teh volitvah — je rekel tov. Čotar — bo delavski razred koprskega okraja potrdil neraz družljivo vez z narodi Jugoslavije ter dokazal, da je povezan prav tako neločljivo z vsemi revolucionarnimi pridobitvami jugoslovanskega delavskega razreda ter da je skupaj z njim na čelu borbe za napredek, ki jo danes vodi Jugoslavija v svetu».

Omenil je odmev v tržaških reakcionarnih krogih, na priprave za naše volitve, ki jih primerjajo s tržaškimi in je rekel, da predstavljajo tržaške volitve za tamkajšnji delavski razred korak nazaj tudi s formalnega demokratičnega vidika, ker so temeljile na večinskem sistemu in «apparentamentu».

Volitve v koprskem okraju pa pomenijo korak naprej, ker se vrše v pogojih, ko je delavski razred dejansko prevzel gospodarstvo v svoje roke.

V diskusiji o referatu je govoril tudi tov. Beltram, ki je med drugim dejal, da je novi volilni sistem najbolj demokratičen, ker dovoljuje našemu ljudstvu, da izbere ljudi, ki bodo vredni voditi politično življenje. «Peščici reakcionarjev, ki jim ni po volji naš socialistični razvoj — je rekel tov. Beltram — ta volilni sistem ne ugaja. Zaradi tega bodo poskušali ustrahovati in pasivizirati volivce. Toda pri tem ne bodo uspeli, če jih bo ljudstvo znalo razkrinkovati ob vsakem koraku».

V diskusijo so posegli še številni predstavniki osnovnih organiacij SIAU, nakar so izvolili novo vodstvo: za predsednika tov. Julija Beltrama, za tajnika pa tov. Albina Čotarja.

Ob zaključku so prisotni sprejeli sklepe o neposrednih nalogah SIAU. **T.**

De Castro rehabilitira fašiste

Prejšnji teden je priredil italijanski politični svetovalec pri gen. Wintertonu Diego De Castro s svojo zaročenko v najelitnejšem tržaškem hotelu svečan sprejem. Iredentistično časopisje je o tem objavilo lepo fotografijo gen. Wintertona vsega nasmejanega v družbi z De Castrom in zaročenko ter naštevalo mnoga imena tržaškega javnega življenja, ki so se na tem sprejemu bliščala. Toda raznesla se je novica, da je De Castro povabil na sprejem tudi dva stara zloglasna tržaška fašistična hierarha: bivšega ravnatelja fašističnega «Il Piccolo» Rina Alessija in fašističnega poslanca Suvicha. Nismo se hoteli prenagliti in smo z objavo te nadvse važne vesti počakali, dokler nismo dodobra preverili, da je resnična.

Ko se je namreč zvedelo, da je De Gasperi predlagal prav prvaka terorističnega in vohunskega CLN za političnega svetovalca svoje vlade pri conskem poveljniku v Trstu, je demokristjansko časopisje na vso moč poudarjalo, kako je Diego De Castro v prvi vrsti znan kot antifašistični borec in temu podovno. De Castro je sicer s svojimi članki v «Giornale di Trieste» in drugod kakor tudi s svojo zadnjo debelo knjigo o Trstu zatrjevano reklamo o antifašizmu temeljito demantiral. No, nikoli si ne bi mislili, da jo bo demantiral še enkrat in sicer na tako korenit in javen način.

Toda morda vse to pri tem začetku rehabilitacije fašističnih hierarhov ni tisto, kar je glavno. Glavni in bistveni smisel te rehabilitacije je:

1. da je z rehabilitacijo začel prav uradni predstavnik rimske vlade, za katerega je dala svoj pristanek za njegovo službo političnega svetovalca ne samo vlada v Londonu, temveč tudi ona v Washingtonu in 2. da je začetek rehabilitacije fašistov De Castro uvrstil prav v svečan sprejem, ki ga je priredil kot revanž za sprejem, ki mu ga je ob njegovem prihodu v Trst pripravil sam conski poveljnik gen. Winterton.

Ne moremo namreč predpostaviti, da bi nekaj podobnega De Castro izvedel na svojo roko. V to smo se prepričali še bolj prav danes ob čitanju in poslušanju De Gasperijevega govora v zvezi s tržaškim vprašanjem, v katerem se predsednik rimske vlade in njen zunanji minister enostavno norčuje iz jugoslovanskega predloga, naj bi se pred izvedbo morebitnega plebiscita popravile tržaškim Slovencem krivice, ki jih je v 25 letih storil fašizem in ki so še vedno nepopravljene.

Pa še to lahko povemo, kako se je Rimu v teh povojnih letih dvignil rep, kajti De Gasperi je na pr. 18. septembra 1945 na konferenci štirih ministrov takole govoril:

«Jugoslovani se upravičeno pritožujejo nad zatiranjem svojih manjšin v Julijski krajini in zahtevajo maščevanje zaradi požiga Balkana in Narodnega doma v Trstu. Imajo prav.

Prečitajte si na drugem mestu v našem poročilu iz Rima, kako je govoril De Gasperi včeraj in dodajte, da je De Castru ukazal, naj začne z rehabilitacijo fašističnih glavarjev Alessia in Suvicha.

Drugo — vsekakor važnejše pa je vprašanje prisotnosti generala Wintertona in drugih zavezniških oficirjev ob tej fašistični rehabilitaciji. Ali lahko predpostavimo, da vsi ti angloameriški funkcionarji ZVU niso bili obveščeni, da bodo na De Castrovem sprejemu z nasmeškom na obrazih stiskali roke tistih ljudi, ki so pripomogli z vsemi svojimi močmi, da je prišlo do svetovnega klanja, da je bilo pobitih skoro 500.000 Jugoslovanov in tudi več sto tisoč Angležev in Amerikancev?

Nimamo namena dajati nikomur lekcij o antifašizmu. (Primer ravnatelja kominformistične «Unità» ni ravno spodbuden). Hočemo ni ravno vedati — kolikokrat že! — da ta pot rehabilitacije fašistov ne vodi tja in do tistega cilja pomiritve med narodi, utrjevanja miru, prijateljskih odnosov itd., o čemer je govoril pred nedavnim zunanji minister Eden med svojim obiskom v FLRJ in tudi po njem. Dolžnost pa nas sili, da moramo spregovoriti, ker se to tiče naših glav, katerih nimamo več namena nastavljati pred svinec črnosrajčnikov, ki so jih hujskali razni Alessiji in Suvichi! In lahko trdimo, da bomo ukrenili vse potrebno, da fašisti ne bodo imeli več prilike počenjati svojih zločinov.

Na svetu so še obširna področja kjer spoštovanje bistvenih človečanskih pravic nazaduje

Poročilo gospodarskega in socialnega sveta glavne skupščine OZN - Glavna skupščina sprejela na dnevni red poljski mirovni predlog in obtožbo o bakteriološki vojni - Priprave na proslavo dneva Združenih narodov

NEW YORK, 21. — Plenum glavne skupščine OZN je danes odobril kot točko svojega dnevnega reda splošni poljski predlog, ki vsebuje pogoje za svetovni mir. Proti uvrstitvi predloga na dnevni red ni bilo nobenega ugovora.

Odobritev poljskega predloga kot točke dnevnega reda je priporočal glavni odbor, ki je to sklenil danes pred sestankom plenuma skupščine.

Na seji glavnega odbora, na kateri so bile Združene države cilj poljskega napada, je ameriški zastopnik Ernest Gross izjavil, da se njegova delegacija ne bo protivila postavitvi predloženega vprašanja na dnevni red. Med drugim je poudaril: «Konec koncev mislimo, da je najboljši način za odkritje prevare, če se vprašanje postavi na tržišče misli, kajti ljudje, ki svobodno mislijo, bodo hitro spoznali resnico».

Skupščina je s 53 proti 5 glasovom sprejela ameriški predlog, da postavi na svoj dnevni red preiskavo obtožb bakteriološke vojne. Sovjetski blok se je izrekel proti predlogom, potem ko je skupščina odklonila, da bi prej glasovala o zahtevi, da se pozovejo kitajski in severnokorejski predstavniki, da sodelujejo pri preiskavi.

Pred tem je glavni odbor skupščine sprejel z 12 proti dvema glasovoma priporočilo skupščini, da sprejme ta predlog. Proti sta glasovali Sovjetska zveza in Češkoslovaška.

Gospodarski in socialni svet je predložil danes glavni skupščini ZN poročilo, v katerem glede človečanskih pravic izjavlja, da «Združeni narodi ne morejo biti zadovoljni s sedanjim položajem». Poročilo dostavlja, da so kljub vsemu doseženemu napredku na svetu še obširna področja, na katerih spoštovanje bistvenih človečanskih pravic, osebne svobode, svobode govora, svobode pred diskriminacijo nazaduje.

Poročilo ugotavlja napredek pri reševanju nekaterih perečih svetovnih problemov, dostavlja pa, da je treba še mnogo napraviti. Amjad Ali, predsednik sveta, je izjavil, da so rešitve potrebna še določena velika gospodarska in socialna vprašanja, glede katerih je bilo zaradi političnih in ideoloških problemov še zelo malo narejenega.

Končno izraža poročilo zaskrbljenje glede potrebnih ukrepov, ki naj zagotovijo, da bi se ogromna produktivna zmogljivost sveta, katera uporabljajo zdaj deloma za izdelovanje orožja, deloma pa sploh ni izrabljena, polno izkoristila za odpravo lakote na svetu in za splošno izboljšanje življenja.

Na dan Združenih narodov, 24. oktobra, bodo letos po vsem svetu prvič obhajali mednarodni praznik posvečen miru.

V mnogih državah so ustanovili posebne odbore, ki bodo skrbeli za proslavo tega dneva.

Ob priliki organiziranja proslav za dan Združenih narodov je imel glavni tajnik Trygve Lie govor, v katerem je poudaril med drugim, da so Združeni narodi največje prizadevanje za strnjeno delo, katerega cilj sta trajen mir in gospodarski ter socialni napredek vseh ljudi. «Spričo nenehnega strahu pred vojno so nam Združeni narodi danes bolj potrebni kot kdaj koli prej. Podpirajmo jih po svojih najboljših močeh ne samo na dan Združenih narodov, pač pa vse dni in vsa bodoča leta».

Edenove izjave o smotrih OEEC

PARIZ, 21. — Svet ministrov Organizacije za evropsko gospodarsko sodelovanje (OEEC) je nocoj zaključil svoje delo in dal nalogo gospodarskemu odboru te organizacije, da pripravi do 12. decembra četrto letno poročilo, ki bo moralo upoštevati mnenja, ki so bila izražena na sedanjih sejah.

Britanski zunanji minister Eden je po zaključku konference na tiskovni konferenci izjavil, da je svet ministrov odobril poročilo skupine osmih glede odnosov OEEC z ostalimi mednarodnimi organizmi.

O delu sveta je izjavil, da ni bil sprejet noben določen načrt in da niso bili napovedani nobeni konkretni predlogi. Poudaril pa je dejstvo, da so bili navzoči prvikrat tudi predstavniki ZDA in Kanade.

Dalje je Eden izjavil, da je končni smoter OEEC uvedba enotnega gospodarskega trga, in je pripomnil, da so potrebni razgovori in stiki med denarnimi področji, zato da se pripravi gospodarski in finančni načrt, ki naj nadomesti ameriško pomoč.

Nocoj je Eden priredil kosilo ministrom, ki so se udeležili konference in je v priložnostnem govoru med drugim izjavil, da je v sedanjem trenutku osnovno vprašanje neuravnovešenje med dolarskim področjem in ostalimi denarnimi področji.

Churchill o razgovorih s Trumanom in Stalinom

LONDON, 21. — Na vprašanje konservativnega poslanca Lewisa je Churchill danes popoldne izjavil v spodnji zbornici, da se ni pokazala še nobena priložnost za pripravljalne korake za razgovore o mednarodnih vprašanjih s Trumanom in Stalinom. Dodal je, da ne more zaradi tega nikakor zvaliti odgovornosti na Veliko Britanijo in tudi ne na ZDA.

Danes popoldne so se v spodnji zbornici sestali Bevanovi pristaši. Navzočih je bilo okrog 30 poslancev, ki so poslušali poročilo o gospodarskem položaju v Veliki Britaniji.

Na današnji seji niso razpravljali o taktiki, ki jo bodo zavzeli proti Attleeju. Kakor je znano, bo v četrtek laburistična parlamentarna skupina razpravljala o Attleejevem ultimatu Bevanovi skupini.

Nevarnost krize v avstrijski vladi

DUNAJ, 21. — Avstrijski vladi preti nevarnost krize zaradi spora, ki je nastal med obema strankama vladne koalicije (ljudska in socialistična) v zvezi s proračunom. Spor se nanaša na 400 milijonov šilingov, od katerih zahtevajo socialisti polovico za proračun ministrstva za socialno vprašanje, ki ga oni upravljajo. Vlada bi se bila morala danes sestati, preden predloži proračun parlamentu, toda je odložila sejo.

Uradno javljajo, da je bil kancler Figl, ki je sedaj v Haagu, nujno poklican na Dunaj, kamor bo prišel jutri zjutraj. Jutri se bo vrnil na Dunaj tudi zunanji minister Gruber iz Pariza. Socialistična stranka pa je poklicala iz Milana svojega predsednika, ki je tudi podkancler, Adolfa Schaerfa.

Jutri se bodo pogajanja med obema strankama nadaljevala in pozneje bo seja vlade. Če ne bo mogoče doseči sporazuma pred polnočjo, bo vlada prisiljena odstopiti. Ustava namreč določa, da mora vlada predložiti zbornici načrt proračuna do jutri opolnoči.

Bonnska vlada bo pospešila ratifikacije bonnskih dogovorov

Francoski zunanji minister Schuman je izjavil, da bo vlada danes določila, kdaj bo predložila skupščini pogodbo o evropski vojski Izjavil je tudi, da je vprašanje Posarja tesno povezano z ratifikacijo

BONN, 21. — *Na seji vlade, ki je bila danes popoldne, je zahodnonemška vlada sklenila, da bo pospešila ratifikacijo bonnskih dogovorov. Se prej je Adenauer obrazložil članom vlade stališče posameznih francoskih strank o tem vprašanju.*

V vladnih krogih izjavljajo, da želi vlada, da bi bili ti dogovori odobreni, še preden bi o njih razpravljali v francoski skupščini.

PARIZ, 21. — Predsednik narodne skupščine Herriot, je danes izjavil, v zvezi z včerajšnjimi izjavami Teitgena o zadevi evropske obrambe, da on sicer vztraja na svojem stališču, da pa ni hotel načeti tako hude polemike v tem trenutku.

Teitgen, kakor je znano, je včeraj pozval ministrskega predsednika Pinaya in njegovo vlado, naj napravita konec sedanji zmedi in naj jasno povesta, ali sta za ali proti evropski vojski, kakršno imajo sedaj v načrtu. «Sedanji položaj ne more trajati — je dejal Teitgen — ali sta vlada in ministrski predsednik povsem na strani obrambnega ministra Plevena in zunanjega ministra Schumana in morata to izjaviti, ali pa je vlada razdeljena in v tem primeru mora izvajati posledice.» Teitgen je dejal, da bo zahteval od Pinaya, naj v narodni skupščini poda izjavo s tem v zvezi, in je dodal, da se mora zadeva pojasniti še pred sredo.

Na banketu društva tujega tiska pa je zunanji minister Schuman danes izjavil, da se bo vlada sestala jutri, da odloči, kdaj naj predloži narodni skupščini v ratifikacijo pogodbo o evropski vojski. Dejal je: «Jutri bo vlada določila dan, ko naj se pogodba o evropski obrambni skupnosti predloži parlamentu. Ne vidim vzroka, zaradi katerega naj bi prišlo do nevihte o tem vprašanju, ko je sedanja vlada ista, ki je pogodbo podpisala, in ki je izjavila, da je treba napraviti vse mogoče, da se doseže ratifikacija v šestih mesecih».

Medtem ko je Schuman govoril, so na konferenci predsednikov narodne skupščine sklenili, da bodo razpravljali o zunanji politiki od 28. do 30. oktobra in posvetili posebno pozornost nemškim zadevam.

Ameriški poslanik Dunn se je s Pinayem razgovarjal o vprašanju evropske vojske ob navzočnosti obrambnega ministra Plevena. Govorili so o odnosih med ZDA in Francijo in o obsežnosti pomoči, ki jo bo Washington nudil Parizu.

Schuman ni v svojih izjavah povedal podrobnosti, toda njegove izjave dajejo vtis, da vlada ne namerava predložiti pogodbe o obrambni skupnosti narodni skupščini pred dvema ali tremi meseci, t. j., ko bo verjetno pojenjal sedanji hrup in ko bo izvoljen nov ameriški predsednik.

Schuman je tudi izjavil, da morda to ni najboljši trenutek, da bi zadevo načeli v parlamentu, in da je bistvena stvar izbrati primeren trenutek.

V odgovor na razne kritike, ki jih je izrekel proti pogodbi o evropski vojski predsednik skupščine Herriot na kongresu radikalov, je Schuman dal sledeča pojasnila:

1. V dveh dneh bo začel delovati odbor premog. in jeklarske skupnosti, ki mora proučiti, kako naj se pride do prave združitve Evrope in do evropske ustave: «Če hočemo biti realisti, je dejal Schuman, ne bi smeli zahtevati, naj se ustanovi popolna politična oblast v času ratifikacije pogodbe, vendar pa je treba o tem začeti pred ratifikacijo resno diskutirati». 2. Če bi Francija zahtevala revizijo pogodbe bi tudi ostalih pet podpisnikov lahko zahtevalo spremembe, in to bi verjetno povzročilo resne neprilike in bi ves načrt lahko propadel. 3. V pogodbi o evropski vojski ni tajnih določb, čeprav ni mogoče nekatere dele, ki se nanašajo na izključno vojaška vprašanja, «razkričati na javnih trgih». 4. Francoski parlament bi lahko zahteval spremembe v pogodbi. Če bo skupščina izrazila željo, bo bo morala vlada pristati ali pa umakniti se, čeprav to ne pomeni, da vlada pričakuje tako možnost. 5. Vprašanje Posarja je odločno povezano z ratifikacijo pogodbe o evropski vojski ne samo s francoske strani, pač pa tudi s strani Zahodne Nemčije.

Schuman je tudi poudaril, da je za Nemčijo in Francijo «psihološko zelo važno» vprašanje Posarja, in je dodal, da bo gotovo mogoče pripraviti statut, ki bo lahko zadovoljil Nemčijo.

Na vprašanje stališča nekaterih francoskih politikov do evropske obrambne vojske je predstavnik ameriškega državnega departmana izjavil: «Za sedaj rajši gledamo na težave, ki so nastale v Franciji zaradi vprašanja evropske obrambe, kot na vprašanje, ki se tiče izključno Francozov, in zaradi tega ne želimo podati nobenega komentarja o tem». Vendar pa ni izključil možnosti, da ne bo državni departman pozneje prisiljen upoštevati odpora, ki je nastal v Franciji proti ratifikaciji dogovorov o evropski obrambi, s splošnega stališča in ne kot izključno francosko vprašanje. «V tem primeru — je dodal predstavnik — bo državni departman zadevo komentiral, kakor se mu bo zdelo bolj umestno».

Z resolucijo o Trstu so italijanski socialisti doživeli neuspeh

MILAN, 21. — Kongres socialistične internacionale je danes zaključil svoje delo s sprejemom raznih resolucij.

Tržaški delegat Lucio Lonza je sprožil vprašanje Trsta in je izjavil, da je preveč težkoč, da bi lahko prišlo do neposrednega sporazuma med Italijo in Jugoslavijo. Jasno, da ni povedal, da te težkoče ustvarja Italija, ki sploh noče nobenega sporazuma z Italijo in vztraja na ohranitvi fašističnih krivic nad slovenskim prebivalstvom, kakor je to povedal tudi De Gasperi v svojem današnjem govoru.

Lonza je dalje izjavil, da bi morebitna mednarodna arbitraža lahko «skrivala nevarnost negativnega izida». Negativnega seveda za italijansko fašistično miselnost. Prav v teh njegovih besedah se skriva bojazen, da ne bi mednarodna arbitraža vendarle pravično razsodila in zavrnila italijanske imperialistične zahteve po slovenskem ozemlju.

Kongres je v celoti zavrnil besedilo resolucije, ki so ga predložili ti italijanski «socialisti», in je po dolgem razpravljanju sprejel resolucijo, ki pravi, da kongres priznava «potrebo rešitve tržaškega vprašanja po načelih socialistične internacionale v interesu Evrope in vztraja, naj se vprašanje Svobodnega tržaškega ozemlja reši kolikor mogoče hitro». Sklenili so imenovati komisijo, ki naj prouči to vprašanje upoštevajoč vse njegove elemente».

Sprejem te docela spremenjene resolucije pomni popoln neuspeh italijanskih «socialistov», ki so hoteli izkoristiti tudi ta kongres za podporo njihovim imperialističnim in šovinističnim težnjam.

Med ostalimi resolucijami, ki so jih na kongresu sprejeli, poudarja prva, da je OZN najvažnejši organizem za reševanje mednarodnih sporov. Druga resolucija govori o evropskih vprašanjih in poziva štiri evropske velesile, naj organizirajo konferenco štirih za združitev Nemčije na podlagi svobodnih volitev pod mednarodnim nadzorstvom.

Dalje so sprejeli resolucijo proti sprejemu Francove Španije v UNESCO. Neka druga resolucija pa poudarja potrebo reorganizacije Mednarodne banke in Mednarodnega denarnega sklada v javno mednarodni kreditni zavod.

DNEVNIK SLOVENCEV V ITALIJI

Danes, sreda 22. oktobra
Kordula, Zorislava
Sonce vzide ob 6.30 in zatone ob 17.98. Dolžina dneva 10.38. Luna vzide ob 10.41 in zatone ob 18.47.
Jutri, četrtek 23. oktobra
Božidar, Živka

Kje je demokracija?

Ob imenovanju novega partijskega nadzornika za Goriško in Furlanijo

GORICA, 21. — *V zadnji številki Dela beremo na goriški strani kratko vest, da je poslala italijanska kominformistična partija novega nadzornika za Furlanijo in Goriško v osebi nekega Feliksa Giovannija.*

Mesto partijskega nadzornika v federaciji je veliko večje važnosti kakor mesto samega federala, to je tajnika federacije. Njegovo delovanje ni točno označeno. Ni član pokrajinskega odbora in vendar ima v njem glavno besedo. Lahko bi rekli, da je nekak posredovalec med kominformistično centralo in perifernimi partijskimi organi.

Po svojem značaju ima tak človek nalogo, da nadzoruje vodstvo in članstvo, torej je nekak policaj, ki kot Damoklejev meč, ždi nad pripadniki in jih straši.

To pa se popolnoma sklada s sovjetsko prakso v ZSSR, kjer imajo v ta namen tajno policijo, ki nadzoruje sleherno misel državljanov. To dokazuje, da ni neutemeljena trditev da vlada v partiji, kot v ZSSR, birokratski centralizem, to se pravi, da gre vse od vrha navzdol, direktive skupaj z nezaupanjem, nadzorstvom, kaznijo itd.

Imenovanje novega nadzornika je popolnoma enako imenovanju kvestorja in prefekta. Torej ni med kominformistično in protiljudsko vladavino krščanske demokracije nobene razlike razen te, da so eni na oblasti, a drugi ne.

Ali naj ljudstvo na tak način doseže večjo mero svobode?

Pretirana vsota

za ureditev pokopališča v Redipulju

GORICA, 21. — *Uradni list italijanske republike od 17. oktobra prinaša poleg drugega tudi poročilo ministra Pelle in dekret ministrskega predsednika De Gasperija, s katerim so odobrili 30. avgusta 1952 strošek 150 milijonov lir za finančno leto 1952-53, s katerim bodo izvršili nekatera dela na pokopališču padlih italijanskih vojakov v Redipulju.*

Takoj moramo poudariti da nimamo nič proti, da se napravi padlim vojakom dostojno pokopališče, čeprav so padli v ofenzivah, ki jih je italijanski imperializem nameril proti slovenski zemlji in zaradi katerih je padlo toliko slovenskih fantov.

Nasprotujemo pa odobritvi tako visoke vsote. Kdor je bil kdaj na vojaškem pokopališču v Redipulju, bo moral priznati, da je tamkaj vse v redu in da bi bilo mogoče vsoto 150 milijonov lir drugače porabiti. Do takega zaključka bi ne prišli, ko bi ne imeli vsak dan pred očmi žalostne slike brezposelnih, propadajočega gospodarstva, brezdomce in še celo vrsto nesrečnikov, ki so prizadeti zaradi goriške gospodarske krize.

Ker pa nam je vse to znano, predlagamo, da bi za dela na pokopališču porabili samo del vsote, ostalo pa uporabili kako drugače, da bi od tega denarja imela korist skupnost. Priporočamo oblastem, naj še enkrat pretresejo svoj odlok.

Je Beneška Slovenija in Goriška pretežno slovenska ali ne

to naj dokaže «Messaggero Veneto»

GORICA, 21. — Fašistični «Messaggero Veneto» se je zopet pokazal kot najhujši sovražnik Slovencev v Italiji. V današnji številki je kar na uvodnem mestu napadel članek v «Mednarodni politiki», v katerem pisec ugotavlja krivice, ki jih Slovencem pod Italijo prizadeva italijanska vlada

«Messaggero Veneto» v svoji onemogli jezi ne more drugega, kot da zliva žolč na pisanje «Mednarodne politike» in da se smeje slovenskemu imenovanju mesta Gorice in Vidma. Po njegovem bi morali Slovenci uporabljati za mesta v Italiji italijansko izrazoslovje; z italijanskim imenom bi morali po njegovem imenovati tudi Gorico, čeprav je bila Gorica v prejšnjih časih močno kulturno in gospodarsko središče Slovencev in kar bo po svoji naravni legi slej ali prej moralo zopet postati.

Zlasti ne gre piscu v račun dejstvo, da Beneška Slovenija ni bila po duhu nikoli italijanska in da so njeni prebivalci trdni Slovenci, ki med seboj govorijo samo slovenski. Beneška Slovenija pa prenaša, zaradi te svoje lastnosti tudi velike žrtve. Italijanske oblasti bi bile do Benečanov gotovo drugače razpoložene kot so, če bi Benečani med seboj govorili italijanski, njim bi ne bilo treba s trebuhom za kruhom, kot morajo to delati sedaj, če bi ne bili to, kar so. Piscu «Messaggera Veneta» vse to ne gre v njegovo šovinistično glavo in se zato smeje pisanju «Mednarodne politike», to je reviji, ki jo ves omikan svet gleda in bere z velikim spoštovanjem, samo v «zibelki dvatisočletne kulture in civilizacije» gledajo nanjo z zaničevanjem.

Toda kaj je navedel pisun «Messaggera Veneta» kot protidokaz tem trditvam? Ali je morda skušal s črnim na belem dokazati zmotno pisanje «Mednarodne politike»? Ne, niti malo ni mislil na tak korak, ker je vedel, da ge ne bo zmogel. Zato pa je vtaknil svoje prste v jugoslovanske razmere, kot da bi tam ne imeli dovolj sposobnih ljudi za presojanje svojega položaja in vodenje svoje mlade države, in pričel z nesmiselnimi potvorjenimi številkami dokazovati, kako so jugoslovanske oblasti raznarodile «italijansko Dalmacijo», prisilile Italijane, da so se morali izseliti iz Šibenika, Splita, Zadra, Reke, Pule itd.

Tako «dokazovanje» ne zmanjšuje naše prisotnosti v Italiji, prisotnosti Slovencev na Goriškem in v Beneški Sloveniji. O nas piše Mednarodna politika in o nas naj «Messaggero Veneto» piše, če hoče ostati pri argumentu. Namesto da piše o «raznarodovanju Italijanov v Jugoslaviji», za katere je splošno znano, da imajo, reveži, šole v italijanskem jeziku, italijanski dnevnik, italijansko gledališče, svoje predstavnike v vseh organih oblasti in celo v hrvaškem saboru v Zagrebu, naj dokaže odsotnost Slovencev na Goriškem in v Benečiji.

«Messaggerov» urednik je pozabil besede italijanskega ministrskega predsednika, ki jih je 18. septembra 1945. leta izrekel v Londonu, da imajo Jugoslovani pravico zahtevati pravico za svojo manjšino v Julijski krajini in da po pravici kličejo po maščevanju zaradi požiga Narodnega doma v Trstu. Mi jih nismo pozabili, ne morda zato, ker so tako zelo pravične, ampak zato, ker priznavajo naš narodni obstoj in našo pravično borbo.

Mi ne kličemo po maščevanju, mi zahtevamo samo pravico! To naj si zapomni «Messaggero Veneto», to naj si zapomnijo vsi italijanski politiki skupaj z De Gasperijem!

PRECEJ KOSTANJA JE BILO LETOS

Zadrege ob ustanovitvi „Lege Nazionale“ v Čedadu

Pred časom je naš list objavil vest o ustanovitvi sekcije «Lege Nazionale» v Čedadu. Neko nedeljo je bil sestanek eksponentov društva, da so si razdelili funkcije. Toda na tem sestanku je prišlo do izraza mnenje, da ni ta organizacija v Čedadu prav nič potrebna.

Med samimi ustanovitelji, fašisti in nacionalisti, so se pojavila mnenja o nepotrebnosti te sekcije. To pa zato, ker obstoj in delovanje sekcije «Lege Nazionale» dokazuje, da je na nekem področju, kjer deluje, potrebno braniti italijanstvo. Tako je bilo na tem prvem sestanku rečeno, da bi bilo bolje ne ustanoviti sekcije in o tem sploh ne govoriti več.

Vse to zveni čudno, kot absurd, da govore ustanovitelji nekega društva o njegovi nevažnosti in o potrebi po razpustitvi. Toda kdor dobro pozna položaj, ve, da temu ni tako «Lega Nazionale» je bila ustanovljena predvsem zaradi lokalnih nacionalistov, ki so hoteli imeti zakonito organizacijo, ker so trikoloristične bande lahko delale samo ilegalno. Torej so hoteli imeti organizacijo, ki bi ščitila njihovo delovanje. Istočasno pa je ta organizem ostvaritev krščanske demokracije, ki je ustanovitev podpirala z dvema utemeljitvama: na eni strani se mora biriti proti narodnemu čutu slovenskega prebivalstva, na drugi strani pa mora konkurirati s fašizmom MSI, ki si prilašča skoro izključno obrambo italijanstva na tem področju.

Zaradi tega so tudi kritike, ki so nastale med ustanovitelji podružnice, bile pravzaprav kritike imena, ki naj ga organizacija nosi ne pa samega društva in njegovega programa.

Tako bi razni nacionalistični eksponenti raje imeli organizacijo, ki ne bi tako javno dokazovala, kakšen je etnični položaj na tem področju, kajti ustanovitev «Lege Nazionale» v Čedadu dokazuje, «da je italijanstvo ogroženo». Kljub upravi, administrativnemu, političnemu in vojaškemu nadzorstvu bi, po njihovem mnenju, lahko popolnoma zatrli slovenstvo, ne da bi se bilo treba pri tem svojem raznarodovalnem delovanju zatekati k posebnim ustanovam in društvom.

Če so to spoznali celo sami nacionalisti in fašisti, ki so ustanavljali podružnico «Lege Nazionale» v Čedadu, potem so samo potrdili naše trditve.

Toda kljub kritikam in raznim pomislekom, so podružnico «Lege Nazionale» le ustanovili. Glavni povod za to je bila že priznana uspešna delavnost «Lege» v Trstu in tudi v Istri, poleg tega pa je tu tudi vprašanje, ali bi novo društvo, pa četudi bi imelo v svojem programu obrambo italijanstva in raznarodovanje Slovencev, dobilo potrebna sredstva za svoje delovanje.

Širite in čitajte Primorski dnevnik!

GLASBENA MATICA V TRSTU
SEZONA 1952—53 III. KONCERT
DANES, 22. oktobra 1952 ob 21. uri v AVDITORIJU
Violinist IGOR OZIM
in
pianistka HILDA HORAK-ČAS
izvajata skladbe: Caldare - Rostala, Mozarta, Brahmsa, Chaussona, Matičića, Skerjanca, Blocha in Paganinija.
Vabila so na razpolago v pisarni Glasbene Matice, Ul. sv. Frančiška 22/I. (tovarna klavirjev) - tel. 2-45-27 od ponedeljka dalje od 9. do 12.30 in od 15. do 19. ure.

Obvestilo delavcem

Vabijo se delavci, ki bi bili pripravljeni oditi v Brazilijo, da se prijavijo. V poštev bi prišli specializirani delavci, in sicer kovinarji, zidarji, rudarji, delavci lesne stroke itd.

Delavci, ki se mislijo prijaviti, so lahko neporočeni, stari od 18 do 35 let, lahko pa tudi poročeni, iste starosti ne smejo pa imeti večje od tričlanske družine. Odhod delavcev bo v kratkem, družinski člani pa se bodo izselili pozneje.

Prednost bodo imeli delavci-begunci. Potovanje po morju iz Italije v Brazilijo bo brezplačno.

Dnevna plača za osemurni delavnik za kvalificirane delavce, mehanike, električarje, slikarje, instalaterje, kovinarje, tiskarske delavce itd. znaša od 30 do 150 cruzeirosov. (Brazilski cruzeiros je 18 do 20 italijanskih lir).

Delavci, ki žele oditi v Brazilijo, morajo predložiti delavsko knjižico, osebno izkaznico in ostale dokumente, predvsem izkaz o svoji strokovni usposobljenosti na Pokrajinski urad za delo, Videm, Ul. Lirutti 36 od 10. do 12. ure, vse dneve razen nedelj.

Okrasimo grobove

padlih partizanov

Pred dnevom padlih 1. nov. so pri nas opravili na glavnem mestnem pokopališču že veliko dela na partizanskih grobovih. Doslej so popravili že okoli 70 grobov. Na tak način se naše ljudstvo oddolžuje padlim partizanom, ki so svoja življenja nesebično položili na oltar domovine za svobodo in boljšo bodočnost slovenskega ljudstva.

Zveza slovenskih žena v Gorici priporoča vsem okoliškim prebivalcem, naj zbirajo cvetje in ga prinašajo Fefki v Standrež od koder ga bodo pravočasno odnesli na pokopališče in z njim okrasili grobove. Če v kateri vasi nimajo možnosti za nabavo cvetja, naj po možnostih zberejo denar za nakup sveč.

Oddolžimo se našim najboljšim padlim sinovom!

Grobove je čas osnažiti in popraviti do 28. oktobra

Mestno županstvo v Gorici sporoča, da je treba s snaženjem in popravili grobov na glavnem pokopališču zaključiti do 28. t. m.

Po omenjenem roku ne bo nikomur dovoljeno, da bi se ukvarjal z omenjenim delom na pokopališču.

Natečaj

za gozdarske nadzornike

Te dni je bil razpisan natečaj za 10 nadzornikov, ki bodo na poskušnji pri višjem tehničnem osebju državnih gozdnih čuvajev. Za pristop je potrebna diploma iz gozdarstva. Za potrebne informacije naj se interesenti zglasijo pri lokalnem gozdarskem nadzorništvu.

Cepljenje proti tifusu

Visoki komisariat za javno zdravstvo sporoča vsem tistim, ki do sedaj še niso bili cepljeni proti tifusu, da to čim prej opravijo. Cepljenju proti tifusu so podvrženi varnostni uslužbenci in tisti, ki imajo posla v kuhinji, pri razkuževanju, snagi in čiščenju bolnic in sploh vseh javnih in zasebnih bolnic; uslužbenci, ki imajo posla pri razkuževanju predmetov, v javnih pralnicah, pri prenašanju bolnikov in uslužbenci zasebnih zavodov; z uslužbenci, ki imajo posla pri zbiranje pripravljanje vode in mleka, in oddajanje mleka.

Vsi prizadeti naj se obrnejo na Higienski urad v Ul. Mazzini št. 7 vsak dan od 9. do 12. ure za podrobnejša pojasnila.

IZPRED SODIŠČA

Z nožem je grozil ženi in sinu

Sodišče je odredilo psihiatrični pregled obtoženca

GORICA, 21. — Danes zjutraj je zasedel zatožno klop na kazenskem sodišču 43-letni kmet Pavel Lassig iz Ul. Androna del Pozzo 8.

Obtožen je bil, da je več let do letošnjega aprila slabo ravnal z ženo in sinom.

V prijavi, ki jo je Lassigova žena Nardin Jožica vložila na sodne oblasti, je rečeno, da je Lassig v noči od 25. do 26 avgusta lanskega leta vstal okrog 1.30 in z dvajset cm dolgim nožem zagrozil ženi s smrtjo, da jo je krčevito zagrabil za vrat in ji hotel na vsak način zadreti nož v goltanec. V prijavi je žena nadalje navedla, da je takrat zbrala svoje poslednje moči, se osvobodila njegovih rok ter se zatekla v klet, kjer je za zapahnjenimi vrati prebila vso noč. Naslednje jutro, ko se je sklanjala nad štedilnikom in pripravljala kavo, io je mož zopet zahrbtno zgrabil in ji s silo vtaknil plinsko cev v usta. Toda k sreči se je žena tudi pri tem napadu iznebila nasilneža in zbežala v Štandrež k svojemu bratu. V prijavi je žena opisala samo glavne izbruhe moževe nestrpnosti, ki jo je vsak dan kazal z neprestanim psovanjem, grožnjami in tepežem.

Tisto noč, ko je Lassig grozil ženi s smrtio in ji naslednjega dne vtaknil plinsko cev v usta, so njegovi otroci skleni li, da ga prijavijo policiji in tako rešijo svojo mamo neznosnega življenja. Orožniki so Lassiga še tisti dan aretirali in ga zaslišali.

V zapisniku, ki so ga orožniki poslali na sodišče je bilo med drugimi nasilstvi omenjeno tudi, da je Lassig zagrozil z nožem svojem 22-letnemu sinu Pavlu in ga spodil iz hiše, ko se je ta vrnil od vojakov. Pri preiskavi so orožniki ugotovili, da je bil Lassig pred leti na zdravljenju v umobolnici in vrsto drugih podrobnosti o njegovem značaju. Vzrok njegove razdražljivosti v teh zadnjih letih pa so ostali neznani.

Lassigova žena in njegovi otroci so na današnji razpravi izjavili, da niso s svojim vedenjem dali nikdar možu, oziroma očetu povoda, da bi se nanje jezil ali jih grajal. Ker so poznali njegov značaj, so vsi zelo pazili, da so mu s svojim delom in obnašanjem kolikor mogoče ustregli. Lassig pa je trdovratno zanikal da bi kdaj grozil ženi in sinu s smrtjo. Zanikal je tudi, da bi ženo kdaj pretepel in ji vtaknil plinsko cev v usta. Po njegovih naglih in pretrganih izjavah je bilo sklepati, da ni povsem duševno zdrav. Zato je predsednik dr. Suich odredil obtoženčevo psihiatrično preiskavo, na podlagi katere bodo lahko sodili o njegovi odgovornosti za dejanja, ki jih je zakrivil.

Nad 5 milijonov globe bosta morala plačati tihotapca cigaret

GORICA, 21. — Zaradi tihotapstva 63,80 kg ameriških cigaret sta se morala danes zagovarjati pred kazenskim sodiščem 30-letni Marij Luin iz Trsta Ul. Bonomo 169 in 40-letni Jožef Calcara iz Milana Ul. Bianchi 2.

Dne 15. maja letos sta Luin in Calcara z izposojenim avtomobilom Fiat 1400 TS 12223 privozila iz Trsta po cesti, ki pelje iz Tržiča proti Gorici. Calcara je sedel pri krmilu, Luin poleg njega. Na zadnjem sedežu, pod katerim so finančni stražniki, ki so avtomobil ustavili v Zagraju, našli nad pol stota cigaret, je mirno spala neka ženska.

Pri zasliševanju je Luin zvrnil vso krivdo na Calcaro, češ da mu je ta predlagal tihotapstvo cigaret in mu obljubil dober zaslužek. Calcara je pa trdil, da Luina sploh ne pozna, ker ga je srečal le prejšnji dan v garaži, kjer si je izposojal avtomobil za pot do Milana. Zaprosil ga je, če sme prisesti, ker se je nameraval prav tisti dan vrniti domov. Toda pri svojih izpovedih je Calcara čestokrat zašel v protislovja, bodisi pri zasliševanju na financi, kakor tudi pred preiskovalnim sodnikom.

Na današnji razpravi ni Luin niti odprl ust in kimaje potrdil zapisnik, v katerem je bilo rečeno, da je sporazumno s Calcaro hotel pretihotapiti cigarete s Tržaškega ozemlja v Italijo in jih prodati v Milanu s pomočjo Calcarevih znancev, veščih trgovcev s takim blagom. Potrdil je tudi svojo izjavo, da se je v ta namen večkrat sestal s Calcaro v neki tržaški gostilni, medtem ko je Calcara vztrajal pri trditvi, da je vsega skupaj bil samo dvakrat v Trstu.

Sodišče ju je spoznalo za kriva tihotapstva in ju obsodilo vsakega na 2 meseca zapora in plačilo 2.290.899 lir globe. Oba bosta morala skupno poravnati sodne stroške.

Pravilna kazen za nesramnega mladeniča

GORICA, 21. — Po nastopu folklorne skupine v telovadnici v Ul. Rismondo, ki ga je šolski patronat organiziral letošnjega aprila v telovadnici v Ul. Rismondo, je odhajajoče občinstvo presunil jok 14-letne G. M. P. iz Ul. sv. Gabrijela 27.

G.M.P. se je udeležila nastopa z znanko svoje mame. Ko je po nastopu zapuščala dvorano in sledila svoji spremljevalki, je nenadoma kriknila in se razjokala. V gneči se je namreč preril do nje neki mladenič in med ljudmi, ki so se pehali proti izhodu, obrnil nanjo pozornost z nagnusnim dejanjem.

Deklica je mladeničevo nesramno vedenje med jokom zaupala svoji spremljevalki.

Policija je 28-letnega Alojza Bisianija iz Ul. Sile 4 aretirala in ga prijavila sodnim oblastem. Pri današnji razpravi na kazenskem sodišču so Bisianija spoznali za krivega pohotnih dejanj nad mladoletniki in nespodobnega vedenja v javnosti ter ga obsodili na 1 leto in 6 mesecev zapora in na poravnavo sodnih stroškov.

Smrtna nesreča pri mostu pri Sv. Kvirinu

Triletni Avgust Casarsa, sin Giordana, je šel s svojo sestro proti Sv. Kvirinu. Nenadoma pa se je deček iztrgal sestri iz rok in stekel čez cesto. V tistem trenutku pa je pridrvel po cesti motocikel in se zaletel v otroka.

Prisotni, ki so se slučajno nahajali na cesti, so dečka, vsega krvavega in brez zavesti takoj naložili na neki avto, ki je ravno privozil mimo in ga odpeljali v bolnišnico v Čedad. Otrok je imel prebito lobanjo in je, kljub skrbnemu prizadevanju zdravnikov, že čez dve uri podlegel.

NOVI FILMI

„K vragu vojna“

Večkrat smo že pisali o italijanskem komičnem filmu in smo bili vselej prisiljeni postaviti bolj žalostne zaključke. V nekaterih, kot na pr. «Kako sem zmagal vojno» smo mogli najti vsaj kako globljo misel, ki je s svojim kritičnim gledanjem poplemenitila vsebino in tako dvignila vrednost filma. Večina filmov pa je ostala precej pod povprečno višino. Eden izmed teh je tudi «K vragu vojna», ki se vrti te dni v kinodvorani «Verdi».

Zgodba nam pripoveduje o nekem italijanskem južnjaku, ki se preobleče v nemškega oficirja in je tako pomotoma odposlan v Nemčijo na neki zavod evgenike. V tem zavodu je zbranih čez sto najlepših in najmočnejših nemških deklet, ki naj bi po nacističnih teorijah čiste rase rodile nove Nemce, ki bi bili res čistokrvni arijci. Iz te situacije bi morala nastati cela vrsta komičnih zapletljajev, ki bi pri občinstvu vzbujali smeh in istočasno osmešili nacistične teorije. Film pa tega namena ne doseže in izzveni skrajno neresnično in neprepričevalno. Vsi se še dobro spominjamo nemške okupacije in dobro spoznamo strogost in resnost, ki jo je Nemec imel pri vsakem svojem delu. Tu pa vsega tega ni. Vojaki in oficirji niso taki, zdijo se nam čisto navadni clovni. Res, da ima film namen satire, a satira nikdar ne pretirava, ker bi se s tem odmaknila realnemu življenju in izgubila svoj smisel. Vidi se, da je film izdelala italijanska družba, ker je poln tiste značilne lahkote in površnosti italijanskega juga, ki se z vso svojo vnemo ne more zazreti v trdo in včasih sivo realnost severnih narodov. Zdi se nam, da imamo pred seboj kritiko operete, ne pa trdega sistema in ideologije, ki je s svojim nepopuščanjem in fanatizmom povzročila toliko žalosti in razdejanja v vsej Evropi.

Filmu sledi nekaj slik varieteja, od katerih pa si nobena ne osvoji občinstva ter zaradi svoje neizvirnosti in nedovršenosti žanje le malo odobravanja in ploskanja.

VSAKODNEVNE OBJAVE PROSTOVOLJNIH PRISPEVKOV ZA «DIJAŠKO MATICO» SO MERILO VISOKE KULTURNE ZAVESTI NAŠEGA LJUDSTVA.

KINO

VERDI. 17: «Trinajst maščevalcev».
VITTORIA. 17: «Humbert D». V. De Sica.
CENTRALE. 17: «Sin dr. Jekilla», L. Hayward.
MODERNO. 17: «Humbert D». V. De Sica.

ŠPORTNE VESTI

PRO GORIZIA - CRDA 1:1

Pro Gorizia ni v nedeljo razočarala. Veliko število ljubiteljev je spremljalo moštvo k težavni igri v Tržič, kjer je bil nasprotnik močna ekipa C.R. D.A. Zdi se, da se moštvo utrjuje po začetnih negotovih korakih, kar vsekakor prinaša točke. V nedeljo smo videli že popolno harmonijo med različnimi vrstami, posebno med napadom in sredino. Dobri so bili zlasti trije napadalci, posebno pa se je izkazal Pischi, ki je tudi dosegel goriški gol. Dobro povezavo smo videli tudi med vratarjem in med obrambo, ki je le enkrat opešala; to je bilo tedaj, ko je Gregorin zabil gol in tako izenačil. Kljub majhnim pomanjkljivostim moramo biti zadovoljni. Ne bo slabo, če bo šlo tako naprej. Pri Tržičanih pa vidimo ravno nasprotno. Dočim so bili v prvih tekmah prvenstva uspešni, so sedaj začeli pešati. Med njihovim moštvom ni bilo prave povezave. Sodnik pa je bil včasih pristranski, zdaj za eno, zdaj za drugo stran

Goričani so takoj po začetnem žvižgu začeli premišljeno prodirati proti vratom domačinov, a njihova obramba je uspešno zavračala vsak preveč grozilen prodor. Kljub prizadevnosti tržiških igralcev pa je uspelo Pisciju v 7. minuti zabiti prvi in edini gol za Goričane. Pred vrati je bila tedaj zmešnjava, tako da nekateri trdijo, da ni bil gol veljaven, a sodnik je dal prav goriškemu napadalcu. Protinapad domačinov je bil hiter, a tudi goriška obramba ni spala. Kljub temu pa je šest minut pozneje uspelo polkrilu Gregorinu, da je izkoristil nesporazum med Buttignolom in goriškim branilcem. Vsa krivda tega gola pade na branilca, ne pa na Buttignola, kateremu ne smemo v vsej igri prav nič očitati. Tako sta bila dva gola dosežena v prvi četrt uri. V nadaljevanju polčasa so tako domačini kot gostje skušali doseči uspeh, a do tega ni prišlo. V drugem polčasu pa smo opazili pri obeh moštvih utrditev obrambe, pešanje pa pri napadalcih. Kljub temu, da so se, posebno goriški napadalci trudili, jim ni uspelo priti do nasprotnikovih vrat. Tudi domačinom, ki so jih spodbujali številni gledalci, ni uspelo prodreti skozi utrjene vrste goriške obrambe. Večkrat je moral Buttignol pokazati, kaj zna, da je lahko rešil svojo mrežo. Tekma se je tako končala z izenačenim rezultatom 1 : 1.

Moštvi sta bili takole sestavljeni: Pro Gorizia: Buttignol; Tofful, Costelli; Bosco, Cuzzot, Venuti; Di Biagio, Tulissi, Gratto, Pischi, Castellani. CRDA: Braulin; Martinelli, Bolletti; Degrassi, Zorzin, Apostoli; Colautti, Gregorin, Bonazza, Bone, Padovan. Sodil je Molinari iz Verone.

V nedeljo bodo moštva počivala zaradi mednarodne tekme Italija - Švedska. Lestvica je sedaj naslednja: 7 točk ima Lanerossi; 6 točk imajo SAICI, Portogruarese, Pordenone in Libertas; 5 točk imajo Pro Gorizia, Mestrina in CRDA; 4 točke ima Dolo; Po dve točki imajo Legnago, Trieste, Cerea, Belluno in Thiene; Ponziana in San Donà pa imata po eno točko.

KOSARKA

Milje - Cral 51-32

V nedeljo je bila v Gorici tudi pokrajinska izločilna tekma v hitrosti za kategorijo «amatori». Tekmovali so na dolžini 700 metrov od pevmskega mosta do Podgore. Prepričljivo je zmagal Silvano Casagrande, član športnega društva Inter iz Gorice, ki je imel povprečni čas 52,940 kilometrov na uro. Drugi je bil Bregantini, član CRAL iz Strašic, treji Silvio Rosio, član Inter, četrti pa Sergio Zucchiatti, tudi član Inter. Tako vidimo popolno zmago našega moštva. Prvi štirje plasirani tekmovalci se lahko udeleže deželnega prvenstva, ki bo to nedeljo v Trstu. Želimo Casagrandeju tudi v Trstu obilo uspeha, čeprav se bo moral kosati s svojimi letošnjimi vztrajnimi nasprotniki, kot sta brata Petrei iz Vidma in številni Tržačani.

Poleg nogometne sezone, ki se je začela že pred dobrim mesecem dni, je sedaj tudi košarka zaživela. Državno prvenstvo se je že začelo. Tudi druga moštva se pripravljajo na bližnja prvenstva. Moštvo CRAL iz Strašic, ki bo letos nastopalo, poleg v C-ligi, tudi v deželnem prvenstvu juniorjev, je imelo v nedeljo svojo prvo tekmo. Gostje so bili igralci iz Milj, ki že več let uspešno gostujejo v juniorskem prvenstvu, in ki imajo torej že potrebno igralsko rutino. Zaradi tega ne sme porazni rezultat vplivati na igralce, saj si bodo med prvenstvom že utrdili kosti. Prvi polčas se je končal z rezultatom 24 : 15 v korist gostov. Končni rezultat pa je znašal kar 19 točk razlike. Sodila sta igralca Goriziane Bensa in Picech. Goričani so imeli takole sestavljeno moštvo: Andretti (4), Blasutic (3), Volpe (6), Tommasini (4), Sardagna (5), Spagnolo (2), Tomsič (6), Bernot (1), Medizza (1), Giacopo, Primožič, Birsa, Biagi.

IZ TRŽAŠKEGA DNEVNIKA

ŠE PROTISLOVENSKI IZPAD

Consko predsedstvo prepovedalo nabiralno akcijo „Dijaške Matice“ v „Tednu za našega dijaka“

Protestno pismo Podpornega društva - Dijaške Matice gen. Wintertonu

Kakor je znano je Dijaška Matica v Trstu tudi letos kakor vsako leto uvedla nabiralno akcijo v «Tednu za našega dijaka»; toda akcija se je komaj pričela, ko so upravne oblasti zahtevale, da predloži odbor Dijaške Matice za tako nabiranje prispevkov dovoljenje tržaškega conskega predsedstva. Dijaška Matica je proti tej zahtevi protestirala, kajti nabiralno akcijo opravlja med svojimi člani že 7 let in kakor ni doslej zanjo potrebovala posebnega dovoljenja, je menila, da ga tudi letos ne bo; saj tu ne gre za nabiranje prispevkov po javnih cestah in lokalih, temveč za prispevke članov, katerih šteje Dijaška Matica na področju cone A že lepo število. Policija ni hotela razumeti upravičenih ugovorov odbora Dijaške Matice in je vztrajala pri zahtevi da vloži odbor prošnjo na predsednika cone.

Uspeh te prošnje je bil, da je predsednik cone z odlokom tržaškega conskega predsedstva št. 4202 z dne 15. oktobra 1952 odklonil dovoljenje za nabiranje prispevkov v «Tednu za našega dijaka».

Ker ni torej odbor Dijaške Matice našel pri odgovornih oblasteh razumevanja za svojo akcijo, čeprav je ta docela dobrodelnega značaja, je poslal protestno noto generalu Wintertonu in utemeljil svoje ugovore med drugim takole:

«...Odbor Dijaške Matice v Trstu ima to prepoved za krivično in za pravo diskriminacijo za Slovence. Medtem ko se raznim italijanskim dobrodelnim ustanovam izdajajo dovoljenja za nabiralne akcije in se jih tudi krepko denarno podpira, se nam onemogoča nabiranje prostovoljnih prispevkov. Proti temu podpisani odbor najodločneje protestira.

Vprašanje vzdrževanja Slovenskega dijaškega doma v Trstu, za katerega Zavezniška vojaška uprava doslej še ni pokazala razumevanja, da bi ga podprla (kakor podpira «Il Villaggio del fanciullo»), čeprav smo letos 31. marca zaprosili generalnega ravnatelja za civilne zadeve gospoda generala Johna L. Whitelawa, je tako važno za študij revne slovenske mladine, da se nam zdi naravno, da bi moral biti poveljnik področja o njem obveščen. Zato prosi podpisani odbor, da bi gospod general hotel sprejeti njegovo delegacijo...»

To je v dolgi vrsti diskriminacij proti tržaškim Slovencem še ena, ki smo jo na žalost prisiljeni zabeležiti. Medtem ko deluje v Trstu nemoteno cela vrsta italijanskih «dobrodelnih» organizacij in ustanov od terorističnega in vohunskega CLN, ter «Lege Nazionale», raznih bojevniških organizacij kot so «Grigio-verde» in podobnih, raznih istrskih, dalmatinskih in kdo ve kakšnih ‚comitatov', edini slovenski resnično humani ustanovi kot je Dijaška Matica ni dovoljeno nemoteno izvršiti socialnega poslanstva kot je podpiranje revnih slovenskih dijakov očitno samo zato, ker je slovenska in ker gre za slovenske dijake.

Ob tej novi diskriminaciji poudarjamo to, kar poudarjamo že ves čas, namreč, da pada vsa odgovornost za takšen sovražen odnos lokalnih civilnih oblasti do tržaških Slovencev na ZVU:

1. ker je ZVU izročila monopol na civilno oblast izključno italijanskim šovinistom, prezirajoč mešani narodnostni sestav prebivalstva cone A in kršeč pri tem duh in črko mirovne pogodbe ter načela listine Združenih narodov;

2. ker ZVU tolerira nebrzdano šovinistično sovraštvo teh oblasti do slovenskega prebivalstva cone A in daje s svojo očitno nezainteresiranostjo za pravice slovenskega prebivalstva tem oblastem potuho, da postaja njih predrznost iz dneva v dan večja.

„Zaprta vrata“

v gledališču Verdi

V ponedeljek 20. t. m. je z velikim uspehom nastopila v gledališču Verdi dramska skupina znane igralke Alde Borelli z delom Marca Praga «Zaprta vrata». V tem delu prinaša meščanska komedija že nove značilnosti: središče dejanja tvori družinska drama, ki se bolj razvija v globini duš kot pa v situacijah in ki problema zakonolomstva ne kaže v njega razvoju pač pa v njega posledicah in mu samo išče moralne rešitve.

V včerajšnji drami je žela največ priznanja Alda Borelli, ki je kljub svojim letom mogla pokazati vse sposobnosti velike dramske umetnice. Igrala je vlogo matere Blanke in sila preprosto, toda izredno občuteno izražala svoje trpljenje nad nesrečno usodo svojega sina Julija. Temu namreč ni bil oče Hipolit Querceta, njen mož, čigar ime je otrok nosil, pač pa njen ljubljeni Decio. Julij je vedno slutil, da ima dva očeta in pri svojih dvajsetih letih se je odločil, da udari po zaprtih vratih, ki so mu vedno ovirala dostojno in svobodno življenje. V dramatični sceni z Deciom, v kateri pride do razjasnitve, prvič imenuje Decia svojega očeta, mu pa istočasno razloži svoj sklep, da odpotuje daleč, ker le tako bo najbolje za vse. V tej sceni tudi izpove mati sinu svojo krivdo, za katero pa ima močno opravičilo.

V tretjem dejanju napetost popusti, toda je igra učinkovala predvsem po zaslugi Alde Borelli, ki je silno pretresljivo izrazila slovo od sina.

Velik uspeh je doživel tudi Giuseppe Caldani kot Julij, ki je z dramatičnimi izbruhi znal izraziti svoje hrepenenje po svobodi, z nežno igro pa ljubezen do matere in očeta.

Splošne simpatije je užival Marcello Giorda, ki je dobro podčrtaval svojo mučno situacijo. Svojo kritiko družbe je pisatelj dobro poudaril zlasti v vulgarnem Blankinem možu, Hipolitu, ki se zadovolji s svojo čudno vlogo v družini, ker je zanj tako udobno in lahko uživa življenje po svoje. Mnogo so k uspehu prispevali tudi Pierantoni, Borghesi in Costa in sploh lahko rečeno, da je drama tako uspela predvsem zaradi odlične igre, ki je zabrisala mnoge cenene dramske elemente preračunane na učinek.

SLOVENSKO GLEDALIŠČE
KOPER
PREMIERA
Danes, 22. t. m. ob 20. uri
N. V. Gogolj
prevedel J. Vidmar
ŽENITEV
komedija v treh dejanjih
Scenograf in režiser Viljem Tomšič
Osebe: Agatja Tihonovna, trgovčeva hči, nevesta - Tončka Ventin; Arina Panteleimonovna, teta - Lojzka Gabrovec; Fekla Ivanovna, posredovalka - Stana Mlakar; Podkoljosin, aktiven dvorni svetnik - Evgen Frelih; Kočkarjov, njegov prijatelj - Stane Pukšič; Jajčnica, eksekutor - Oskar Venturini; Anučkin, pehotni oficir v pokoju - Edi Martinuzzi; Ževakin, pomorščak - Viljem Tomšič; Dunjaška, hišna - Vlada Lukša; Stjepan, sluga Podkoljosinov - Ludvik Prelec.
Godi se v prvi polovici minulega stoletja.
Razsvetljava: Roman Juvan Sepetalec: Mila Lukša
Sceno je izdelal gledališki kolektiv.
Vstopnina od 80 din navzdol
Mladini pod 14. letom vstop zabranjen
Ponovitev za mladino v četrtek 23. t. m. ob 17. uri
Vstopnina: odrasli od 80 din navzdol, mladina 20 din.

ADRIA EXPRESS
ADEX IZLETI
8. IN 9. NOVEMBRA 1952 IZLET V
Opatijo
Novo Gorico
Kanal ob Soči
Sv. Lucijo
9. NOVEMBRA 1952 IZLET V
Škocijan
Vpisovanje do 25. t. m. pri «Adria-Expressu», Ul. F. Severo 5-b - tel. 29243.

Stalinov govor

Pred zaključkom kongresa je govoril tudi Stalin. K diskusiji se sploh ni oglasil, kakor da se delo in vprašanja na dnevnem redu njega sploh ne tičejo. Oglasil se je na koncu, ker ni smatral za potrebno spregovoriti o stvareh, ki spadajo baje v kompetenco nižjih funkcionarjev, t. j. vršnih organov sovjetskega državnega aparata. A oglasil se je, in kar je povedal je res zelo zanimivo in poučno. Stalinove besede pa niso zanimive in poučne morda zaradi tega, kar piše kominformovsko «Delo», ampak predvsem zaradi tega, ker se iz njegovih besed vidi kako si Stalin zamišlja borbo proti kapitalizmu na splošno in vlogo kominformovskih partij v tej borbi še posebej.

Prva značilnost Stalinovega zaključnega govora je v tem, da v njem ni niti z eno samo besedico omenjen delavski razred in delovno ljudstvo na splošno. Stalin ne omenja niti delavskega razreda in delovnega ljudstva SZ, ampak govori le o njegovi kominformovski partiji, ki je baje «jurišni odred svetovnega revolucionarnega delavskega gibanja», in h kateremu so se po vojni pridružile nove «jurišne brigade» od Kitajske do vzhodnoevropskih satelitov SZ. V svetu imamo še dosti sličnih «jurišnih brigad», ki še niso prišle na oblast, in k tem «brigadam» se izključno obrača Stalin v svojem govoru. Če je kje na svetu še kdo dvomil v petokolonaški značaj kominformovskih partij, mu je ta Stalinov govor odstranil še poslednji dvom. V tem svojem govoru se Stalin pojavlja kot «glavni in vrhovni komandujušči» general «jurišnih brigad» vsega sveta, in ves problem socializma se postavlja v meje izrazito vojaške strategije in taktike.

Druga značilnost Stalinovega govora je v tem, da smatra (in tudi po našem mnenju povsem pravilno) inozemske delegacije za predstavnike partij in ne za predstavnike delavskega razreda. Stalin se zaveda, da so tako kakor njegova, tudi ostale kominformovske partije že davno prenehale predstavljati delavski razred in koristi delovnega ljudstva, in da zastopajo danes v svetu koristi in težnje sovjetskega partijskega in državnega birokratičnega aparata po gospostvu nad vsem svetom. Zato ni slučaj, da Stalin v svojem govoru ne omenja delavskega razreda, ker se je delavstvo skoro že v celoti odtegnilo vplivu teh sovjetskih funkcionarjev, in ker se je Stalin prepričal, da se sovjetskega «socializma» ne da uresničiti drugače kakor z «jurišnimi odredi» in «jurišnimi brigadami» pod edino zveličavnim, nepogrešljivo modrim vodstvom sovjetske birokracije.

Tretja značilnost Stalinovega govora pa je v tem, da je zanj oktobrska revolucija prevzem oblasti po njegovi partiji. On pravi dobesedno: «Potem ko je v letu 1917 naša partija prevzela oblast....» Mi smo do sedaj mislili, da je v letu 1917 v Rusiji prevzel oblast delavski razred in delovno ljudstvo v tedanji Rusiji živečih narodov; danes pa nam Stalin pove, da to ni bilo tako, in da je prišla na oblast, odnosno, da je oblast prevzela njegova kominformovska partija. On že ve, odnosno on ve, da je danes v SZ tako, in da sploh ne more biti drugače, ker je, brez «modrega vodstva», delavski razred izgubljen in nesposoben storiti kar koli, kaj še da bi se mogel polastiti oblasti in obračunati s kapitalističnimi in «socialističnimi» pijavkami. Na isti način si Stalin zamišlja socializem v svetu. Naravnost ganljivo je, kako bodri svoje birokratske agenture v inozemstvu: «Posebno pažnjo zaslužijo tiste komunistične demokratske, delavske partije, ki še nimajo oblasti (kakšna škoda!)... Vendar njihovo delo ni tako težko, kakor je bilo za nas... Kljub temu pa so ruski komunisti vzdržali, niso se bali težav in so dosegli zmago. Ista stvar se bo zgodila tem partijam.» Mednarodni položaj je tak, da «obstoje vsi pogoji» za prevzem oblasti tam, kjer «še vlada kapitalizem». Izbira primernih državnih funkcionarjev ni sicer lahka stvar, a SZ ima strokovno izurjenih funkcionarjev na pretek in jih more nesebično ponuditi povsod tam, kjer bi se pokazala potreba. «Kot je znano, naša Partija dela tako.» (Burno ploskanje).

Vsem tistim pa, ki bi resno dvomili v zveličavnost sovjetskega «socializma», in bi bili mnenja, da je socializem predvsem stvar delavskega razreda in objektivno delujočih proizvajalnih sil znotraj vsake dežele, je Stalin zabrusil dvakrat: «Ni več druge sile, ki bi mogla izpolniti to nalogo.» «Ni več druge sile, ki bi mogla dvigniti in nesti naprej to zastavo.»

Ta sila pa niso kominformovske agenture sovjetske birokracije, ampak delavski razred, ki bo pometel i s kapitalističnimi i sovjetskimi državno-kapitalističnimi pijavkami in preprečil, da bi se mu v imenu socializma, kdajkoli kdorkoli usedel za vrat.

D. H.

V Zapotoku v Beneški Sloveniji se je rodil narodni heroj Marko Redelonghi

Imamo slovenske pokrajine za katere marsikateri Slovenec sploh ne bi vedel, da obstajajo, če ne bi bila jugoslovanska vlada zahtevala, da pridejo pod okrilje matične domovine. Med temi je Beneška Slovenija. Ta lepa dežela je najzahodnejši del slovenske zemlje. Tam žive Slovenci, ki imajo svoje posebno narečje in ki so ohranili še do danes svoje prastare narodne šege in običaje.

Dežela je lepa ter prikupna. Na prvi pogled se zdi, da biva tu srečno ljudstvo. Tak vtis dobijo izletniki, ki iščejo predvsem naravne lepote. Če pa spoznamo ta svet in življenje teh ljudi, vidimo takoj, da je tu življenje težko: prava borba iz dneva v dan za vsakdanji košček kruha, pri beneških Slovencih pa bi rekli bolje boj za vsakdanji kos polente.

V tej pokrajini, okrog 600 m nad morjem, je vas Zapotok. Ime je običajno po naših krajih. Ta vas pa je dobila to ime, ker je bila zgrajena za potokom, ki ga prebivalci imenujejo «Uadnjak», slovensko vodnjak, najbrž zato, ker je dajal vodo prvim prebivalcem Zapotoka. Še pred nekaj leti so prebivalci hodili v «Uadnjak» po vodo, ker slabi vodovod ni dovajal vode, in še ta je bila slaba in topla. Do vasi vodi cesta, zgrajena takoj po prvi svetovni vojni. Ko smo izstopili iz vozila, se je okrog njega takoj zbrala gruča otrok. Taka prikazen je za vas velik dogodek. Skoraj bi rekel praznik za zapotoško otročad. Imeti priliko gledati si tako čudo, otipati ga in morda celo potrobiti s klaksonom, to že ni karsibodi.

S ceste smo šli v vas, ki šteje kakih 10 hišnih številk, in pri prvi smo vprašali po Markičevi hiši. Ta je še precej velika, zgrajena pa je kot vse ostale beneške hiše: zidana iz kamna, ima pritličje, prvo nadstropje in nizko kaščo. V prvem nadstropju ima lesen zunanji hodnik, na pol porasel s trto. Do hodnika peljejo zunanje kamnite stopnice. Pred kletjo, v pritličju, stoji še danes zarjavelo nakovalo in kovaško ognjišče, ki pričata, da je v tej hiši še nedavno živel kovač.

V Markičevi hiši je zagledal prvo luč narodni heroj Marko Redelonghi. Njegov oče Bernard se je poleg kmetovanja pečal tudi s kovaštvom. Poznali so ga nele vaščani in prebivalci sosednih vasi, marveč vsi prebivalci Nadiške doline in še na Kobariškem, kamor je nosil prodajat žganje in hkrati vračat popravljeno kmečko orodje.

Pod fašizmom je bilo življenje vedno težje. Kmetija ni zadoščala, s pridelki pa niso mogli plačati niti davkov. Tudi kovačija ni mnogo nesla, ker kmetje niso imeli s čim plačevati Bernardovega dela. Zato so Bernard in njegova dva sinova začeli kuhati žganje in tihotapiti tobak iz Avstrije. Tako so prišli do skromnega, a nevarnega zaslužka, da so lahko životarili, čeprav v stalni nevarnosti. Sina Marka so finančni stražniki večkrat zasačili s prepovedanim blagom in ga zaprli za 5 ali 6 mesecev.

Ko je propadel fašizem in z njim tudi italijanska vojska, je stopil Marko v partizanske enote ter postal komandir II. bataljona Briško-beneškega odreda. Marko je tako postal simbol zatiranega in izkoriščanega delovnega človeka in se bojeval proti diktatorskemu in raznarodovalnemu fašizmu, dokler ni 5. maja 1944 padel v borbi v Breginju.

Tudi oče je padel kot žrtev nacističnega terorja, ki je razsajal po beneških vaseh. Že prej so Bernarda in njegovega drugega sina Natalija dvakrat mučili Nemci, da bi izdala kje se nahaja Marko, ker jim je prizadeval preveč izgub in škode. Pridrveli so na kamionih v Zapotok, obkolili vas in ju tako vlovili. Zvezali so jima roke na hrbtu ter ju obesili na «lindo» (zunanji hodnik). V takem stanju so ju izpraševali po Marku, toda zaman. V takem stanju so ju pustili, dokler nista počrnela in padla v nezavest. Takrat so ju spustili na tla, in ko sta se spet zavedla so ju znova obesili. Ko so se nacistične zverine nasitile, te okrutnosti, so ju spustile na tla ter odšle. Pred odhodom so jim še zmetali vse pohištvo iz hiše in ga uničili.

V prvi polovici maja 1944 so prihrumeli Nemci zopet v Zapotok. Tokrat so prijeli samo očeta Bernarda in ga odpeljali na cesto, kamor so Nemci prignali vse vaščane. Na njegovo prošnjo so mu Nemci dovolili duhovnika za zadnjo izpoved. Župnik ga je tudi vprašal, če ima kakšno željo «Dam'te še 'dno prežo», je mirno rekel. Ker duhovnik ni njuhal, se je obrnil k prisotnim in povedal Bernardovo željo. Neki starejši mož mu je tedaj ponudil zadnjo «prežo». Nemci so opravili svoje nečloveško delo ter se odpeljali s kamionom.

Na domu je ostal še sin Natalija, ki se je pozneje poročil, ali je moral pred nedavnim v tujino, ker se stanje v njegovi ožji domovini ni spremenilo; spremenilo se je le v toliko, da je postal političen pritisk še večji in neznosnejši.

Markova rojstna hiša v Zapotoku.

Ali bo žrtev Marka in njegovega starega očeta ostala za vedno neplodna, ali bo obrodila pričakovane sadove? Upajmo, da nista padla zaman, in da ne bo zaman vse trpljenje deset in desettisočev Slovencev, ki so še pod Italijo in ki še nimajo danes niti najmanjše manjšinske pravice niti ene same slovenske šole.

bi—ri

Pevski zbor „S. Škamperle" v slovo svojemu pevovodji FRANCU VENTURINIJU

Naše srce se še stiska od žalosti in v naših očeh se še niso posušile solze, ko smo komaj pred osmimi dnevi spremili k zadnjemu počitku našega dragega zborovodjo in učitelja Franca Venturinija. Nismo si mogli kaj, da se ne bi zopet spomnili njega, ki je bil za nas pevce svetoivanskega pevskega zbora «Slavko Škamperle» vse: prijatelj, brat, oče. S svojim nasvetom in pametno besedo, je rad pomagal vsem, ki so nastopali v našem zboru. Posebno rad je pomagal mladini, ki mu je bila najbolj pri srcu. Za vsakega je imel lepo besedo, njegovo lice je bilo vedno nasmejano in vedro. Kot zborovodja je imel svoje posebnosti: rad je zatisnil eno oko, če je pevec ali pevka iz raznih razlogov prišla prepozno k vajam. Pri nezadostni pazljivosti pa se je znal tudi pošteno razjeziti. Po končani vaji pa nas je vedno prosil odpuščanja za svoje trpke besede.

S tem si je pridobil priljubljenost nas vseh, in med nami ni bilo nobenega, ki ga ne bi spoštoval; tudi tisti, ki so izstopili iz zbora po znanem dogodku iz leta 1948, so vedno govorili o njem z globokim spoštovanjem, kot se spoštuje le moža, z zdravo idejo, z zavednostjo in prepričanjem, moža, ki dela le za blaginjo in za pravico slovenskega naroda na tem ozemlju.

Ko je opazil, da pri vajah ni pravega zanimanja za kako novo pesem, ki jo je nameraval vključiti med že naučene, je vaje prekinil in začel govoriti o turnejah. V nekaj minutah je sestavil program, določil datum, se posvetoval z nami, upošteval zapreke in zadržke nekaterih pevcev in napravil tako, da se je turneje moglo udeležiti čim večje število pevcev. Najbolj pa je upošteval družinske in denarne razmere nekaterih pevcev, posebno brezposelnih. Rad je segel v žep in pomagal, da so mogli tudi oni z nami na pot.

Bil je velikodušen in mož beseda. Vedno smo zapuščali vaje prepričani, da bo storil, kar je obljubil. In res je Venturini vedno držal besedo.

Nihče med nami ne bo nikoli pozabil dolgih potovanj in lepih koncertov, ki smo jih priredili pod njegovim vodstvom širom po lepi domovini Jugoslaviji. S ponosom se spominjamo naših nastopov in koncertov, ki smo jih priredili na raznih odrih in v krasnih dvoranah: Ljubljana, Tržič, Kranj, Beograd, Kragujevac, Subotica, lepa Dalmacija od Reke do Dubrovnika, Bosna itd. Najbolj živo pa nam bo ostalo v spominu to, ko smo na Avali pred spomenikom padlega junaka opolnoči zapeli njegovo žalostinko «Bratom».

Pod veščo Venturinijevo roko smo priredili mnogo koncertov tudi v bližnji okolici, v Postojni, v Prvačini, Čežarjih, Marezigah v Sv. Križu, Sempolaju, na Opčinah in še mnogo kje drugje. Tudi na radiu v Kopru in v Trstu smo večkrat nastopili, in povsod je svetoivanski pevski zbor, po njegovi zaslugi, žel velike uspehe in pohvalo, in to je bilo najlepše zadoščenje, ki smo ga mogli dati našemu dragemu pevovodji.

Po koncertih je rad prisedel k nam h kozarcu vina, kjer se je počutil, kakor je sam pravil, kakor doma. Vedno nas je hvalil, zbijal šale in dovtipe, in vedno pravil: «Dokler je srce mlado, sem tudi jaz mlad». V resnici je bil Venturini vedno mlad, saj je s svojo pesmijo oživel in pomladil vsakega, ki je petje rad poslušal. V veseli družbi je najraje zapel: «Zato pa rečem jaz, najlepša je mladost». Zdelo se je, kakor da nas ne bo Venturini nikoli zapustil. Ostal nam bo v spominu do zadnjih dni, skušali se bomo ravnati po njegovih nasvetih in ponesti njegove lepe pesmi po vsej slovenski zemlji.

Ko se ga z žalostnim srcem spominjamo, se hkrati spominjamo nekaterih njegovih lepih pesmi. Tako, na primer, «Znamenje», njemu najbolj priljubljena in ki smo jo tudi mi najraje peli. To je bila prva njegova pesem, ki smo se jo naučili, ko je prišel k nam za pevovodjo. Stala nas je mnogo truda in vaj, kar ni nič čudnega, saj smo se po petindvajsetih letih prvič zbrali k petju. Venturini je s svojo železno voljo in vztrajnostjo pripravil zbor za prvi koncert v dvorani prosvetnega društva pri Sv. Ivanu. To pesem je občinstvo sprejelo z velikim navdušenjem. Med njegove pesmi, ki so občinstvu najbolj všeč, štejejo tudi «Pohojena travca», «Osem blagrov», «Se davno mrači», «Na srčku bolan», «V nove zarje», «Mi vstajamo», «Na kraj sela», «Bazoviška», «Ah težko je umreti», «Bratom» in še mnogo drugih. S temi pesmimi nam je Venturini zapustil bogato dediščino in skrbeti moramo, da to dediščino zaupamo v varstvo novim rodovom.

SREDOBEŽNE SILE V ANGLEŠKI SKUPNOSTI NARODOV

Anglije ni v pacifiškem svetu

Nepomirljiva nasprotja med ostanki preživelega kolonialnega sistema in dinamično nasilnostjo ameriškega finančnega kapitala

Dopisniki angleških listov, ki se mudijo v Avstraliji, poročajo te dni, da gledajo tam z nekakim nezadovoljstvom na Vel. Britanijo, ki vztraja pri tem, da jo Avstralija, Nova Zelandija, ZDA, Indonezija in Filipini pritegnejo v pacifiški svet.

Že v času, ko so ustanovile te dežele tako imenovani «anzuspakt» (prvi del besede vsebuje kratice prvih treh držav), ne da bi bile pozvale Anglijo, naj pristopi v njihovo zvezo, so v Londonu čutili, da so jih kratko in malo prezrli. Angleži so v Washingtonu nato zahtevali, da bi jih morali pripustiti k sejam pacifiškega sveta, toda Američani so odklonili tudi to.

V Londonu so čutili ost, ki je prihajala tako od ZDA kakor tudi od Avstralije in Nove Zelandije. Že med drugo svetovno vojno so bile med dvema državama in Anglijo napetosti. Avstralija in Nova Zelandija sta ji očitale, da se premalo zanima zanje. V resnici je bila Vel. Britanija preveč zaposlena v Evropi in se ni mogla posvetiti obrambi Pacifika. Ko so vstopile v vojno ZDA, se je položaj izboljšal in Anglija je bila nekoliko razbremenjena.

Toda medtem je že nastal preobrat v javnem mnenju. Avstralci in Novozelandci so videli v ZDA silo, ki je edino sposobna, da jih lahko ščiti pred japonsko invazijo. Prišlo je tako daleč, da je avstralska vlada v času bitke v Severni Afriki, ko so bile avstralske čete že razvrščene v fronti, od vrhovnega poveljstva za Bližnji vzhod zahtevala, da jih mora vzeti iz bojne črte in poslati domov, kjer bodo morda zaradi japonske nevarnosti potrebne. Vojaško poveljstvo je v resnici tej avstralski zahtevi ugodilo.

Churchill piše v svojih spominih o tem dogodku s precejšnjo trpkostjo. Verjetno je vplivalo na Avstralijo in Novo Zelandijo tudi to, ker so Churchill, Eden in vsa angleška vlada na vojnih posvetih z ZDA zagovarjali stališče, da je treba posvetiti vse sile predvsem evropskemu bojišču in šele potem fronti na Daljnem vzhodu. Roosevelt in njegovi svetovalci so bili prvotno za to, da morajo založiti ZDA ves napor na fronti v Orientu in šele kasneje so pristali na angleško mnenje.

V tej luči dogodkov iz polpretekle dobe moramo gledati danes na stališče Avstralije in Nove Zelandije ter na vse politične reflekse, ki so nastopili.

V Londonu navajajo proti vsem ugovorom ostalih partnerjev, da mora Vel. Britanija v primeru vojne na Pacifiku avtomatično poseči na strani Avstralije in Nove Zelandije, ki sta vendar članici Commonwealtha. To bi moral biti zadosten razlog, da bi članice pacifiškega sveta Angliji dovolile, da sme sedeti v tej državni zvezi vsaj kot opazovalka, če ji že nočejo priznati stalnega mesta in pravice glasovanja. Pri tem se Angleži nočejo sklicevati niti na svoje sodelovanje na korejski fronti niti na strateško funkcijo, ki jo imajo s tem, da držijo v svojih rokah Singapur ter da so mnogo žrtvovali tudi za zmago nad Japonsko.

Toda na vse to so Avstralci in Novozelandci Angležem brez prizanašanja odgovorili, da razumejo njihovo željo, da hočejo sodelovati v pacifiškem svetu, da pa jim je potreba glede varnosti narekovati, da so se naslonili rajši na ZDA. Pri tem so očitali Angležem, da se očividno ne zavedajo obsega razlogov, ki govorijo proti prisotnosti Anglije v pacifiškem svetu. Angleži so morali tudi ta odgovor vzeti le na znanje.

Z anzus-paktom so ZDA morale priti na dan, če so hotele pridobiti Avstralijo in Novo Zelandijo, da so podpisale japonsko mirovno pogodbo. Ti dve državi ne bi bili privolili v obnovo Japonske ter v to, da postane zopet samostojna sila, če jima ZDA ne bi zagotovile, da jim bodo v potrebi priskočile na pomoč, ki jim jo Vel. Britanija v drugi svetovni vojni s svojo mornarico ni mogla dati. Tako vidimo, da je nastal anzus-pakt manj zaradi tega, češ da je odgovarjal strateškim načelom, marveč bolj iz politične nujnosti.

ZDA nočejo — vsaj za sedaj — pritegniti v svojo pacifiško varnostno zvezo držav nobene nekdanje kolonialne sile, da ne bi s tem odbile Filipinov in Indonezije. Poleg tega so Američani Angležem izjavili, da zvedo njihovi vojaški strokovnjaki, kadar pridejo v Washington na posvet, o varnostnih ukrepih, ki so jih izvedle države pacifiške zveze, veliko več, kakor pa bi zvedeli, če bi sedeli pri sejah pacifiškega sveta.

Amerika je šla dalje in je v zvezi s tem sporočila, da bo odstopila od anzus-pakta, če bo Vel. Britanija, vztrajala, da hoče sodelovati v pacifiškem svetu.

V Londonu se bojijo, da ima pacifiški svet in bistvu usodno težnjo in da se utegne zgoditi, da bo iz varnostne zveze določena skupina držav, ki se bojijo obnovljene Japonske, nastala naenkrat aliansa držav, naperjena proti komunistični Kitajski.

Kljub razočaranjem, ki so jih doživeli v Panmunjomu in kljub temu, da os Moskva-Peking na Daljnem vzhodu še vedno rovari, se v Londonu bojijo, da bi ZDA proti Kitajski ubrale preveč drzno politiko, ki bi koristila le Sovjetski zvezi. Zato kroži v Londonu uradno nepotrjena vest, da je Anglija odgovorila ZDA, ki so jo baje vprašale, kaj bi naredila, če bi ZDA na skupščini OZN predlagale proti Kitajski gospodarsko blokado, da bo proti takemu predlogu. Angleško stališče zveni tudi iz besed njihovega zastopnika pri OZN Gladwyna Jebba, ki je dejal, da morajo ostati OZN, kolikor je to v skladu s korejsko vojno, svetovni forum, in da ne sme postati antikomunistična zveza.

Pred nekaj dnevi je avstralski ministrski predsednik pojasnil, da je Avstralija še vedno proti temu, da bi sodelovala Anglija v pokrajinskem varnostnem paktu. Ta sklep vlade je utemeljil s tem, da zadostuje, da zastopa Avstralija angleški Commonwealth v Pacifiku, ki predstavlja avstralske domače vode. Hkrati bo pospeševala anglesko-ameriške odnose. — Da potolaži angleško javno mnenje, je avstralski vladni predsednik še dejal, da je Avstralcem Canberra angleški Downing street na Pacifiku, kar naj pomeni, da so Avstralija z anzus-paktom ni oddaljila od Anglije.

Gradnja cestne mreže v angleški koloniji Honduras.

Izvozna struktura FLRJ

V jugoslovanskem povojnem izvozu sta značilna dva pojava: sprememba strukture izvoženega blaga in spremembe trgov. Po uradnih statističnih podatkih je v povojnih letih vidno izrivanje poljedelskih pridelkov in surovin na račun gotovih industrijskih izdelkov. Lanski izvoz nam v primerjavi z izvozom 1939. leta da sledečo sliko:

	% celot. izvoza	
Izvoz blaga	1939	1951
Kmetijstvo	54,75	17,44
Gozdarstvo	18,41	30,42
Rudarstvo	20,00	31,25
Industrija	6,84	20,89

Kot vidimo, je industrija v lanskoletnem izvozu zavzela več kot petino celotnega jugoslovanskega izvoza ter se je njen delež v primerjavi s 1939. letom, trikrat povečal. Pri tem moramo še pripomniti, da tudi sedaj spada dobršen del izvoznih predmetov gozdarstva pod industrijo, ker so ti predmeti končni proizvodi lesne industrije. Vendar pa ima med izvozom industrijskih predmetov največji delež še vedno prehrambena industrija, saj predstavljajo njeni proizvodi 8,42 odst. celotnega jugoslovanskega izvoza.

Po jugoslovanskem družbenem načrtu za letošnje leto bi moralo ostati stanje izvoza približno enako z nekaterimi izpremembami. Zmanjšati bi se moral namreč delež gozdarstva s 30,42 odst. na 23,23 odst., neznatno bi se zmanjšal za 1 odst. delež rudarstva in delež kmetijstva bi skočil na 27 odst. Letošnja suša pa je hudo prizadela predvsem kmetijstvo, saj računajo, da znaša škoda v primerjavi s preteklim letom 140 milijard dinarjev, kar bo povzročilo zmanjšanje izvoza kmečkih pridelkov. Zato bosta morala industrija in rudarstvo povečati izvoz, da bodo napolnili vrzel, ki bo nastala z zmanjšanjem izvoza kmečkih pridelkov, od katerih bodo morali nekatere celo uvažati (mast, nekatere žitarice itd).

V zadnjih štirih letih so jugoslovanski izvozniki prešli na mnoga nova tržišča. Do konca 1948. leta je največji delež jugoslovanskega izvoza šel v SZ in ostale dežele njenega bloka. Že dve leti nima Jugoslavija s temi deželami nikakih gospodarskih vezi, niti blagovne zamenjave. Zato je že 1950. leta odšlo 75,54 odst. jugoslovanskega izvoza v dežele Zahodne Evrope, a ostalih 25 odst. v Južno in Severno Ameriko in Azijo. V zadnjem letu se je posebno okrepil izvoz v obe Ameriki ter je obsegal skoro petino celotnega jugoslovanskega izvoza, medtem ko je 1948. leta zavzemal samo 3 odst.

V zadnjem času se opaža poleg jačenja trgovskih stikov z deželami, ki so postale tradicionalna tržišča za jugoslovansko blago, tudi večji odtok, predvsem industrijskih izdelkov, na trge Bližnjega in Daljnega vzhoda.

Kultura na tekočem traku

Sedaj so sistem norm (produkcija, ki jo zahtevajo od vsakega delavca) razširili na kulturno življenje na Madžarskem.

Književni časopis «Irodalmi Ujsag» poroča, da je 175 madžarskih pisateljev izdelalo «plan», da bodo v prihodnjem poldrugem letu napisali 376 književnih del različne vrste, tako na primer 108 romanov, obširno zgodovino glavnih industrijskih načrtov in določeno število zgodovinskih romanov.

V pripravi je tudi 57 gledaliških del kakor tudi filmski scenarij, ki se ukvarja z življenjem Lea Frankela, vodilnega člana madžarskega delavskega gibanja. Madžarski pesniki pa pripravljajo 23 pesniških zbirk.

Junak Sovjetske zveze

Dva moža sta prekoračila cesto, kljub temu da je svetlobni signal kazal «stoj». Takoj ju je ustavil stražnik, ki je zahteval plačilo kazni. Prvi je plačal, drugi pa vprašal z visokim glasom: «Ali morajo junaki Sovjetske zveze plačati kazen?»

Stražnik se je takoj strumno vzravnal, pozdravil in odgovoril: «Ne, tovariš. Junaki Sovjetske zveze ne plačajo nikoli kazni.»

Ko sta bila oba na varnem za oglom, je prvi vprašal drugega: «Biti morate prismojeni. Ste junak Sovjetske zveze prav tako kot jaz.» Drugi je odgovoril: «Točno. Pa saj sem ga samo vprašal in tako izvedel resnico.»

Atomska energija za miroljubne namene

Visoki zastopnik ameriške komisije za atomsko energijo predvideva, da bodo znanstveniki lahko uporabili atomsko energijo za gospodarski vir električne energije veliko hitreje kot so to pričakovali pred nekaj leti. Ravnatelj AEC izitopov, Paul Aebersold, predvideva, da bodo mnoge vojne ladje in nekatera eksperimentalna letala še v teku te generacije oskrbovana z atomsko energijo. Poudaril je, da je 70 odstotkov sredstev ameriškega atomskega načrta «porabljenih za naprave, ki bodo lahko končno služile ali za orožje za vojne namene ali za energijo in druge koristi za miroljubne namene».

MILOVAN DJILAS

Ali se Stalin vrti v krogu?

Ves problem i kapitalizma i socializma i demokracije i vsega se suče in se bo sukalo do komunizma prav okoli tega vražjega in neposlušnega viška dela, viška proizvodov, ker je od tega, koliko ima kdo pravice deliti ga in na kakšen način in v kakšne namene se deli, je odvisen v končni instanci tudi značaj družbe same in vseh pojavov v njej. Razumljivo je da se Stalinu zdi «več kot čudno, da se taki pojmi sedaj uporabljajo», in da vidi v Marxovem «Kapitalu» le obrazložitev vzrokov kapitalističnega izkoriščanja, in ne tudi *kritiko politične ekonomije*, t.j., znanstveno obrazložitev osnovnih zakonov nove, protikapitalistične, socialistične ekonomije in nove socialistične družbe (10).

In prav v tem vprašanju, namreč, kaj je s presežkom dela v ZSSR, kaže Stalin ne le popolno neznanje in izigravanje Marxove politične ekonomije — saj mu je do nje manj kakor rimskemu papežu — marveč tudi nekaj, kar je mnogo več od tega: prav v tem se kaže kot skrajni reakcionar v odnosu do socializma in kot najdoslednejši ideolog državnega kapitalizma, ker želi odpraviti nekaj, česar ni mogoče odpraviti, brez česar ne more obstajati nobena družba, in to iz preprostega razloga, ker bi hotel prikriti, kaj je s tem v ZSSR, kako in za kaj vse se uporablja presežek dela ter kakšne so glede njegove razdelitve pravice tistih, ki ga proizvajajo.

Prikrivajoč na ta način bistvo družbenih odnosov, ki so nastali na osnovi privilegijev birokracije, da ta v imenu družbe, kakor kapitalist v imenu privatne lastnine, razdeljuje presežek dela, s tem pa tudi zavira razvoj proizvajalnih sil je moral Stalin na neki način tudi pojasniti, zakaj so mnoga podjetja in panoge v Sovjetski zvezi nerentabilne, in tudi, zakaj je to celo nujno in do nekje koristno za Sovjetsko zvezo. Ta razlaga z novim pojmom — «z višjo in stalno rentabilnostjo», ki je baje kapitalizem ne pozna (11), katere cilj pa je, onemogočiti konkurenco in anarhijo v proizvodnji (stalna rentabilnost) in omogočiti kasnejši razvoj proizvajalnih sil v drugih panogah (višja rentabilnost). S tem pa Stalinu prav tako ni uspelo prikriti bistva dejstva: da v Sovjetski zvezi živi cela vrsta nerentabilnih panog in podjetij na račun rentabilnih, da s tem živi del delavskega razreda na račun dela delavskega razreda, ali točneje, da žive vsi delavci na nizki ravni zato, da bi mogla delati in obstajati tudi nerentabilna podjetja in panoge, prav tako pa zaradi tega, da bi mogli uresničevati Stalinove velikodržavne gospodarske načrte (predvsem podjetja za vojno industrijo in panoge v njihovi zvezi). V klasičnem kapitalizmu bi take panoge in taka podjetja takoj prenehala delati, nastala bi brezposelnost, kriza in podobno, se pravi, ne bilo bi niti sledu o «višji in stalni rentabilnosti», ne bilo bi tudi životarjenja zaostalih na račun razvitih. Nam je razumljivo da iz političnih in nato šele iz ekonomskih razlogov morejo, pa celo morajo biti tudi nerentabilna podjetja v deželi, ki si hoče ohraniti neodvisnost in zagotoviti osnovno smer svojega razvoja. Toda to more biti le začasen in sporadičen pojav, če noče priti celotni sistem v zagato. V ZSSR pa ni to niti najmanj postranski pojav za narodno gospodarstvo kot celoto. Iz tega se jasno vidi, da odsotnost brezposelnosti in krize v ZSSR ni posledica prednosti družbenega sistema v ZSSR pred kapitalizmom, marveč da izhaja iz nizkih realnih mezd, iz bede celotnega delavskega razreda, ki zaradi «višje» velikodržavnih interesov in privilegijev birokracije tudi mora plačevati nerentabilnost posameznih gospodarskih panog in podjetij ter takšnih gospodarskih načrtov.

Če bi socializem ne varčeval s človeškim delom bolj kakor kapitalizem, predvsem s presežkom dela, če bi tega ne uporabljal predvsem — če že ne izključno — za realne mezde, za dvig kulturne ravni množic in za razvoj rentabilnejše proizvodnje, bi ne imel v primerjavi s kapitalizmom nikakršnega opravičila in prednosti ne ekonomske niti družbene. Družbeni sistem v ZSSR pa je izgubil tudi vsakršno prednost pred sodobnim kapitalizmom, to pa zato, ker je to državni kapitalizem ne socializem. Še posebej pa izgubljajo te prednosti danes, ko se v kapitalističnih deželah kažejo podobne državnokapitalistične težnje.

Prav tako, kakor se hoče izogniti dejstvu, kako dele presežek dela in presežek proizvoda v Sovjetski zvezi, s tem da ju proglaša za «umetno vnesena», meni tudi, da se bo zdel sodobni kapitalizem bolj črn, če mu podtakne kot «osnovni zakon» in «gibalno silo» «ne... srednji profit, niti ne superprofit..., marveč kar maksimalni profit». Z znanstvenega stališča so to prav takšne bedastoče kakor tiste o presežku dela in presežku proizvoda. Očitno Stalin niti ne ve kaj je profit, niti ne, kako nastaja, in nima pojma o profitni stopnji. Želje posameznih kapitalistov, da bi dosegli maksimalni profit zase meša s tem, kakšno je uresničevanje teh želja v stvarnosti, a to je takšno in more biti samo takšno; če si zamislimo, da so «storili» vsi kapitalisti vse potrebno za ostvaritev maksimalnega profita, more biti dobljeni profit spet le povprečen, ker so vsi dosegli istega. Toda v stvarnosti ni tako, saj dobivajo nekateri srednjega in se z njim vzdržujejo, nekateri višjega in z njim zaslužijo, nekateri pa manj kakor srednjega in z njim propadajo. «Govori se», pravi Stalin, «da bi mogli smatrati srednji profit kot zadosten za kapitalistični razvoj v sodobnih pogojih... ne... marveč prav maksimalni profit.» Stalin z ničimer ne obrazloži te svoje trditve, tega «odkritja» «osnovnega zakona» sodobnega kapitalizma. Trdi le in treba mu je verovati — ker se to mora — na golo besedo! Tudi tu pa si je neznanje pod roko z nečisto vestjo. Ker prav njegov sistem ni pravičnejši do neposrednih proizvajalcev kakor najbolj surove oblike sodobne kapitalistične eksploatacije, a ker je tudi treba na znotraj utrditi, na zunaj pa širiti cesarstvo, slikajoč z rožnatimi barvami, je najbolje, če nasprotnika čim bolj očrniš, če odkriješ «nove», «še bolj črne» zakone sodobnega kapitalizma. Tu je torej koren bedastega brbljanja «sovjetske» propagande o sodobnem kapitalizmu, kar nima s stvarnostjo nobene zveze ali pa le redkokdaj prav malo. To brbljanje niti ne slabi kapitalizma niti ne pomaga nikomur v borbi proti njemu, marveč more edinole varati množice znotraj o «prednosti» «sovjetskega» sistema pred kapitalističnim. Kapitalizem je sam po sebi, po svojih notranjih zakonih za proletariat že dovolj črn in bi moglo vsako nadaljnje črnjenje iznad marksovskega in leninskega delovati le nasprotno ter vnašati zmedo v vrste in v taktiko proletariata. Toda «genialni naslednik» Marxa, Engelsa in Lenina misli, da vrag ne bo dovolj črn, če ga on ne naslika še bolj črnega. S tem vrag seveda ne preneha biti vrag niti ne postane vrag nad vragovi, toda s slikarjem je pa že sumljivo. Ali se morda boji svoje slike? «Opica se gleda v zrcalo!»

Osnovni zakoni sodobnega kapitalizma pa se niso spremenili: najemno delo je ostalo najemno delo, profit je ostal profit povprečna profitna stopnja pa deluje, kakor je delovala. Vendar pa se je spremenilo marsikaj. Predvsem se je vmešala država in to ne več le kot oblast monopola, marveč tudi kot samostojen, državnokapitalistični faktor, odpadle so v glavnem tudi kolonije klasičnega tipa, nacionalni kapitalizmi pa so se še bolj sprepletli.

Toda pričakovati od Stalina in od teoretikov ZSSR razlago teh novih pojavov in sprememb bi bilo prav tako nesmiselno, kakor molsti ovna v rešeto. Tega ne le ne morejo, marveč tudi ne smejo, ker bi odkrivanje novih pojavov v sodobnem kapitalizmu ne le odkrilo njih lastno, državnokapitalistično bit, marveč bi prikazalo njihov družbeni sistem in družbene odnose kot najbolj reakcionarne v sodobnem svetu. («Čudna» «drzna» in «neprijetna» trditev. Vsekakor. Toda stvarnost je takšna, pa če je to sanjačem še tako neprijetno. Udarec s sekiro ni prijetnejši, če zamežiš; če pa pogumno gledaš ga boš morda celo odbil).

Ker pa Stalin ni razumel in niti ne bo razumel vseh teh in mnogih drugih vprašanj, ali točneje, razume jih zelo dobro s svojega, državnokapitalističnega stališča, ne dojema niti sprememb v sodobnem svetu, še posebej ne tistih v sodobnem kapitalizmu. (Resnici na ljubo: njemu to razumevanje niti ni posebno potrebno, ker se ne bori za širjenje in za zmago socializma v svetu, marveč za širjenje svojega državnokapitalističnega imperija in za notranjo krepitev birokracije).

Delno je točno spoznal, da je druga svetovna vojna razdejala enotno svetovno tržišče in ga razdelila na dvoje «svetovnih» (svetovno more biti samo eno! — M. Dj.) tržišč: na kapitalistično in — kakor pravi Stalin — na socialistično svetovno tržišče (ZSSR + dežele «ljudske» demokracije + Kitajska). V tem vidi Stalin največji in najnaprednejši rezultat druge svetovne vojne.

Poudariti pa je treba, da se je svetovni trg dokončno oblikoval sredi 19. stoletja na določeni stopnji razvoja proizvajalnih sil. Vsi marksisti — od Marxa do Lenina in pozneje so smatrali nastanek svetovnega trga in vse tisto kar je povzročil (krepitev vseh in vsakovrstnih zvez med ljudmi, odstranjevanje pregrad med narodnostmi itd.) za progresivno dejanje kapitalizma in za nujni pogoj proletarskega internacionalizma ter dejanskega bodočega zbližanja narodov v socializmu. Sodobna stopnja proizvajalnih sil ne le nujno zahteva obstoj svetovnega trga, ker bi vsakršno njegovo razbijanje pomenilo povratek nazaj, marveč je dejansko to tržišče dvignila na višjo stopnjo od tiste iz 19. stoletja, se pravi, da ni več mogoče izolirano — v okviru enega samega naroda — razvijanje proizvajalnih sil brez škode za razvoj svetovnih proizvajalnih sil in vsakega naroda posebej. Ker pa velja ta proces, dokler še obstoje kapitalistični odnosi in pod hegemonijo visoke stopnje proizvajalnih sil kapitalističnih ZDA, prinaša nujno tudi izkoriščanje in zatiranje, s tem pa vsakovrstno omejevanje, izoliranje in obrambo posameznih narodov in narodnih gospodarstev pred tem. Sovjetska zveza se more ubraniti tega procesa in hkrati očuvati svojo državnokapitalistično družbeno lupino ter gospostvo birokracije edinole, če razbije svetovni trg (in ne samo njega, marveč tudi povezan — čeprav družbeno protisloven — razvoj svetovnih proizvajalnih sil).

(Nadaljevanje sledi)

(10) Toda «Kapital» niti ni samo to, ampak je kratka, teoretična zgodovina družbenih odnosov in osnovni znanstveni spis socializma itd. In dalje: mogla bi se navesti cela vrsta citatov iz «Kapitala», kjer se neposredno vidi tako postavljanje kot analiza osnovnih ekonomskih zakonov socializma.

(11) Državni kapitalizem na Zahodu pa prav tako pozna takšno «višjo rentabilnost», kadar mu je nujna v posameznih podjetjih ali panogah in to ne le zaradi proizvodnje za vojno, marveč tudi za proizvajanje v drugih panogah. Kaj so n. pr. premije v kmetijstvu ZDA ali povojni ukrepi angleške vlade glede premoga, če ne prav taista Stalinova «višja in stalna rentabilnost»?

PRIMORSKI DNEVNIK

VREME Vremenska napoved za danes: Nestalno, pretežno oblačno s krajevnimi padavinami. — Temperatura bo padla. — Včerajšnja najvišja temperatura v Trstu je dosegla 18.8, najnižja 14 stopinj.

RADIO Opozarjamo vas na sledeče oddaje: **Jug. cone Trsta:** 21.00: Koncert pevskega zbora iz Nabrežine, vmes poje šempolajski oktet. — **Trst II.:** 20.00: Dvorakovi slovanski plesi. 22.00: Brahms: Dvojni koncert za čelo in orkester. — **Trst I.:** 22.25: Schubertovi, Chopinovi in Brahmsovi valčki. — **Slovenija:** 20.00: Perez Caldos: Donna perfecta.

SUDANSKO VPRAŠANJE STOPA V OSPREDJE

General Nagib bo obiskal Sudan

Po mnenju generala bi se Sudan pod angleško upravo razkosal v majhne državice z neodvisnimi poglavarji

KAIRO, 21. — Egiptovskemu listu «Al Ahram» je general Nagib izjavil «Egipt teži za tem, da bi osvobodil Sudan vsakega tujega vpliva. Naj se združimo ali ločimo, Egipt in Sudan se ne moreta odpovedati drug drugemu. Ako bi Anglija sama upravljala Sudan, bi bil prvi rezultat ta, da bi se južni del Sudana ločil od severnega in bi se ustanovile majhne države. Tem bi se na čelo postavili neodvisni poglavarji, ki bi jih medsebojni spori ošibili, kakor se je dogajalo v Indiji». Nagib je dodal, da je egiptovska politika v Sudanu prišla iz negativne v dejavno fazo in ima namen vzpostaviti neposredne stike. List «Al Misri» pa javlja s svoje strani, da namerava general Nagib obiskati Sudan.

Danes je Nagib sprejel angleškega poslanika Stevensona in z njim obravnaval sudansko vprašanje.

Nagib je izdal vojaški ukaz, ki pooblašča generalnega cenzorja da v primeru potrebe in v interesu javne varnosti lahko ponovno pleni krajevne liste. Cenzura je bila odpravljena v Egiptu takoj po državnem udaru proti Faruku. Pojasnilo, izdano skupno z ukazom, pravi, da so nekateri krajevni listi objavljali «neodgovorne novice», lažna poročila in vesti, ki so škodovale javnim koristim.

Medtem so oblasti v Aleksandriji aretirale šest mož, o katerih trdi policija, da so sestavljali vodilni center podtalnega komunističnega gibanja v Aleksandriji. Policija je vodjo celice iztaknila v uradu neke družbe za proizvodnjo soli. Nadzorniki družbe so namreč našli na njegovi mizi komunistične letake in zemljevid južne Rusije ter takoj poklicali policijo.

Glasnik angleškega zunanjega ministrstva je danes izjavil, da se bo po mnenju angleške vlade Sudan samostojno lahko upravljal ob koncu letošnjega leta. Glasnik je zanikal govorice, da bi bila Anglija svetovala, odnosno sprejela odložitev splošnih volitev v Sudanu, poudaril pa je, da bi se Anglija ne upirala ako bi se za odložitev volitev izrekle sudanske prizadete stranke. Vsekakor, je ob zaključku dejal glasnik, se je Anglija obvezala prepustiti Sundancem svobodno odločitev o obliki njihove bodoče države.

Ameriško in angleško poslaništvo v Kairu so zastražili s tanki in oboroženimi vojaki. Uradno poročilo, izdano v tej zvezi, pravi, da so egiptovske oblasti podvzele ta ukrep, da bi preprečile morebitne incidente in zavarovale obe poslaništvi.

Tuniško vprašanje pred OZN

NEW YORK, 21. — Vodja delegacije pri OZN Saleh Ben Jusef je včeraj dejal, da bo njegova država obnovila neposredna pogajanja s Francijo samo v primeru, če se bodo razpravljanja vodila pod pokroviteljstvom Združenih narodov. Jusef, ki je prišel včeraj v New York, da bo na bodoči generalni skupščini zastopal «legalno» tunizijsko vlado, pravi, da Tunizija ne vidi uspehov v morebitnih pogajanjih s Francijo brez posredovanja od zunaj. Tunizija zahteva popolno neodvisnost, vendar ta neodvisnost, je poudaril Jusef, ne izključuje gospodarskega sodelovanja z drugimi državami in predvsem s Francijo. Menimo, da bi naša neodvisnost prispevala k strateškim koristim svobodnega sveta.

Kaže, da bo odbor ZN razpravljal o tuniškem vprašanju in o maroški zadevi konec prihodnjega meseca. S svoje strani pa trdi Francija, da posega skupščina z obravnavanjem tuniške in maroške zadeve v njeno notranjo politiko in da bo zahtevala naj skupščina ne obravnava tega predmeta, ker ne spada v njeno kompetenco.

Dosedanjega predsednika sindikalne federacije Zapadne Nemčije Cherstiana Fetteja (levo) bo nasledil Walter Freitag. Socialist Freitag je doslej ostro kritiziral Fetteja, češ da se je pokazal prešibkega v sindikalni borbi za uveljavljenje pravic industrijskih delavcev.

Vojaški razgovori v Atenah

ATENE, 21. — V dobro obveščenih atenskih krogih domnevajo, da bo poleg maršala Montogomeryja prišel 4. novembra v Atene tudi vrhovni poveljnik NATO general Ridgway. Ob tej priliki bosta skupno z grškimi civilnimi vojaškimi oblastmi proučila številna vprašanja, ki se nanašajo na odnose med Grčijo, Turčijo in Jugoslavijo.

Kakor znano sta Grčija in Turčija že dosegli sporazum o načinu njune obrambe in o načrtih za utrditev Trakije, medtem ko je treba razpravljati še o vprašanju koordinacije grško-jugoslovanskih poveljstev v primeru tujega napada.

Položaj na korejskem bojišču

TOKIO, 21. — Vzdolž korejske fronte se je preteklo noč polegla bojna dejavnost. Glasnik 8. armade je izjavil, da so zavezniki z lahkoto obdržali svoje položaje in da so na več krajih bojišča zavrnili vse nasprotniške napade. Poročilo pete zračne sile javlja, da so ameriške leteče trdnjave odvrgle preteklo noč nad 100 ton bomb na severnokorejske vojaške objekte ob reki Jalu.

MOSADEK SE JE VERJETNO PRENAGLIL

Iran odlaša z dokončno prekinitvijo

V Londonu sodijo, da bi Iran odložil prekinitev diplomatskih odnosov z Anglijo za ceno 30 milijonov dolarjev

TEHERAN, 21. — Iran še ni uradno pretrgal diplomatskih stikov z Anglijo, akoravno je ministrski predsednik Mosadek pred 5 dnevi izjavil, da ima tak namen. Zunanji minister Fatemi je vsekakor dejal, da se bo to kmalu zgodilo, vendar ni označil datuma. Dodal je, da je iransko poslaništvo v Londonu že informiralo Teheran in angleško zunanje ministrstvo o tem, koliko časa bo potrebovalo za odhod iz Anglije. To poročilo, je dejal Fatemi, bi moglo biti predloženo na izredni seji vlade, na kateri bo Angležem določen rok za odhod iz Irana.

Fatemi je potem zanikal vesti, da so ZDA ponudile posredovanje in da skušajo prepričati Iran, naj ne prekine odnosov z Londonom, prav tako je demantiral govorice o domnevnih nesporazumih med Mosadekom in verskim voditeljem Kašanijem. Ob zaključku je zunanji minister izrekel zadovoljstvo zaradi tesnih stikov med Nemčijo in Iranom ter dodal, da bi med obema državama v kratkem lahko prišlo do sporazuma o izmenjavi blaga v vrednosti okrog 60 milijonov dolarjev.

Sodeč po vesteh, ki prihajajo iz Londona, bi bil Iran pripravljen odložiti prekinitev diplomatskih odnosov z Londonom za ceno 30 milijonov dolarjev, ki naj bi jih takoj nakazale ZDA. Po 5 dneh Mosadekove odločitve zunanje ministrstvo še vedno nima uradnega obvestila o dokončnem prekinjenju diplomatskih odnosov z Iranom. Ponovno posredovanje Angležev pri iranskem zunanjem ministrstvu v Teheranu ni v tem pogledu prineslo nobene pojasnitve. Zaradi tega sodi zunanje ministrstvo, da je Anglija še vedno v diplomatskih stikih z Iranom.

V angleških uradnih krogih ne skrivajo, da bi sprememba mnenja v Teheranu bila sprejeta z zadovoljstvom, ker računajo da bi diplomatski razdor še bolj otežil rešitev petrolejskega vprašanja. Angleške oblasti pa poudarjajo, da London uradno ni zaprosil ZDA za posredovanje.

Tudi angleški tisk zatrjuje danes, da so iranski vladni predstavniki dali razumeti Združenim državam Amerike, da bi spričo takojšnje koncesije 30 milijonov dolarjev Mosadek verjetno spremenil svoje mnenje. Vsekakor pa se je zvedelo, da so ZDA svetovale Iranu, naj ne prekine odnosov z Londonom. Uradna poročila, ki prihajajo v London, javljajo, da skuša Iran pridobiti na času in da išče izhod, ki bi mu omogočil odložiti prekinitev, ne da bi pri tem izgubil na prestižu. Angleški viri poročajo iz Irana, da se je med strpnejšimi iranskimi predstavniki razširila dokajšnja zaskrbljenost, ker domnevajo, da trenutno ne gre več za vprašanje petroleja, marveč za ves Iran. Državni uradniki raznih iranskih pokrajin v zadnjih treh mesecih baje sploh niso dobili plač.

Boji v Indokini

HANOI, 21. — Po padcu Ngkiala so francoske čete evakuirale tudi utrdbo Giahoi, okrog 15 km severnozapadno od Ngkiala. Po zavzetju Ngkiala so Vietminhove sile napredovale v vseh smereh. Ni pa jim uspelo preprečiti umika posadki Giahoia, akoravno je prišlo včeraj popoldne do več spopadov.

Kakor je izjavil francoski častnik, so Vietminhovi v tem napadu uporabili nova orožja, ki jih verjetno dobivajo iz Kitajske. Prvič so se poslužili 75 mm poljskih topov in minometalcev poleg protiletalskega topništva. Uporaba te vrste orožja je iznenadila Francoze.

V Ameriki stavka 305 tisoč oglarjev

PITTSBURGH, 21. — V znak protesta proti odločbi vladnega urada za urejevanje plač, ki je odklonil zahtevane poviške, je včeraj stopilo v stavko 305 tisoč ameriških oglarjev. Predsednik Združenja proizvajalcev sladkega oglja je zahteval od sindikalnega predsednika Lewisa, naj pozove stavkajoče, da takoj zopet poprimejo za delo.

KINO

V TRSTU

Rossetti. 16.30: «Angeli noči», G. Lombard, B. Aherne.
Excelsior. 16.30: «Nasladа», C. Dauphim, G. Morlay, J. Gabin.
Nazionale. 16.30: «Trgovec z belim blagom», E. Rossi Drago, M. Lawrence, E. Manni.
Fenice. 16.30: «Papa postane mama», A. Ninchi, P. Stoppa.
Filodrammatico. 16.00: «Diplomatski kurir», T. Power, P. Neal.
Arcobaleno. 15.30: «Zadnji izobčenec», A. Murphy, Y. Dugarj.
Astra Rojan. 16.30: «Plava rapsodija», R. Alda, Al Jonson.
Alabarda. 16.00: «Don Camillo», Fernandel, G. Cervi.
Armonia. 15.30: «Ognjena sledi», B. Grable, Ch. Spivak.
Ariston. 16.00: «Zaročenka vsem», M. Lanza, A. Blyth.
Aurora. 14.15: «Veliki Caruso», H. Bogart, K. Hunter.
Garibaldi. 15.00: «Zadnja grožnja», A. Nazzari.
Ideale. 16.00: «Alina», G. Lollobrigida.
Impero. 16.15: «Prepovedani mož», B. Davis.
Italia. 16.00: «Don Camillo», Fernandel, G. Cervi.
Viale. 16.00: «Klic v neviht», S. Pampanini, R. Baldini.
Kino ob morju. 15.00: «Zgubljeni spomini», G. Philips.
Moderno. 16.00: «Antiljski morski roparji», D. O'Connor.
Savona. 15.00: «Waterloojski most», W. Leigh, R. Taylor.
Vittorio Veneto. 16.00: «Dva tedna ljubezni», J. Powell.
Azzurro. 16.00: «Razkropljeno pleme», U. Grey.
Belvedere. 16.00: «Bazar norosti», Bratje Max.
Marconi. 16.00: «Zaseda», Robert Taylor, J. Hodiak.
Massimo. 16.00: «En zaročenec za dve», B. Hutton, D. Lamour.
Novo cine. 16.00: «Ljudje na luni».
Odeon. 16.00: «Uničenje na velki steži», G. Montgomery.
Radio. 16.00: «Upanje», R. Valtone, E. Varzi.

RADIO

JUGOSLOVANSKE CONE TRSTA

254,6 m ali 1178 kc

SREDA, 22. oktobra 1952

5.30 Prva jutranja poročila. 5.45 Jutranja glasba. 6.45 Pogovor z ženo. 7.00 Poročila. 7.15 Slovenske narodne. 11.00 Nekaj veselih in okroglih. 11.30 Solska ura: «O slovenski knjigi». 13.30 Poročila. 13.45 Od včeraj do danes. 13.50 Domači zvoki. 14.20 Od Triglava do Jadrana. 18.30 Ali je ta melodija za vas? 19.15 Poročila. 21.00 Koncert pevskega zbora iz Nabrežine, vmes poje šempolajski oktet. 21.30 Glasbeni potrti skozi svet in čas. 22.00 Zabavni orkestri in harmonika. 22.10 Glasba za lahko noč. 23.30 Zadnja poročila.

TRST II.

306,1 m ali 980 kc-sek

11.30 Lahki orkestri. 12.10 Za vsakega nekaj. 12.45 Poročila. 13.00 Operni zbori in dueti. 13.40 Glasba za štiri klavirje. 14.00 Poročila. 17.30 Plesna glasba. 18.15 Grieg: Koncert v a-molu. 18.45 Pevski zbor Choraliers. 19.00 Zdravniški vedež. 19.15 Priljubljene melodije. 19.45 Poročila. 20.00 Dvorakovi slovanski plesi. 20.15 Richard Strauss: Till Eulenspiegel. 20.30 Sola in vzgoja. 21.00 Vokalni kvartet. 21.20 Berlioz: Sanje in capriccio, romanca za violino in orkester. 21.30 Parada lahkih orkestrov. 22.00 Brahms: Dvojni koncert za čelo in orkester. 22.30 Pestra folklorna glasba. 23.15 Poročila.

TRST I.

11.00 Melodije in romance. 11.30 Simfonična glasba. 13.45 Gledališka glasba. 18.00 Operna glasba. 21.05 «Lord Pekel» glasbena slika v 1 dej., skladatelj F. Ghedini. 22.25 Schubertovi, Chopinovi in Brahmsovi valčki. 23.00 Cehov: «Skornji», dramatizirana novela.

SLOVENIJA

327,1 m, 202,1 m, 212,4 m

12.00 Poje Ljubljanski komorni zbor. 12.30 Poročila. 13.15 Plesi in odlomki iz baletov. 16.00 Iz zakladnice solističnih del Johannesa Brahmsa. 17.15 Igra na harmoniko Avgust Stanko. 18.30 Radijski feljton. 18.40 Domače polke. 19.40 Narodne pesmi poje ženski zbor SNG iz Maribora. 20.00 Perez Caldos: Donna perfecta. 21.00 Popularen operni koncert. 22.00 Poročila. 22.30 Nočni koncert.

ŠPORTNI DNEVNIK

Hajduk v Južni Ameriki po enaindvajsetih letih

Splitski Hajduk se odpravlja na gostovanje v Južno Ameriko. Turneja je že odobrena od Nogometne zveze Jugoslavije. Zadnjo tekmo v domovini bo Hajduk odigral 14. decembra v Splitu proti Partizanu, takoj nato pa bo moštvo odpotovalo.

Splitčani bodo odigrali 12 tekem s klubi iz Brazilije, Urugvaja, Argentine, Čila, Peruja, Ekvadorja, Kolumbije in najbrž tudi s Kube. Njegovi nasprotniki so med drugimi Penarol iz Montevidea, Racing iz Buenos Airesa, Univerzitad in Kolo-Kolo iz Santiaga, Aliansa iz Lime itd.

Z enajstorico potujeta tudi Vukas in Bobek, zaradi česar ne bosta igrala na meddržavni tekmi Jugoslavija — Nemčija. Splitska uprava je v pogajanjih z nekaterimi igralci drugih društev, ki naj bi pojačili moštvo na tej turneji. V tej zvezi se zlasti pogosto slišijo imena Horvata in Bobeka.

Hajdukovci niso novi v takih podvigih. Med drugim so že bili tudi v Južni Ameriki.

Odpotovali so pred 21 leti, morda nekaj mesecev več. Hajduk je ravno praznoval dvajsetletnico delovanja. V Splitu je bil na dopustu bogati jugoslovanski izseljenec Marko Marinković in v glavnem je njegova zasluga, da so se golobradi nogometaši iz Splita odpravili preko morja. Rekli smo golobradi: Najstarejši, Sime Poduje je namreč imel 25 let, najmlajši pa je bil 17-letni poznejši slavni branilec Jozo Matišič, ki je odšel na pot kot rezervni vratar.

Bilanca turneje: pet zmag in sedem porazov. Morda se vam bo zdelo čudno, toda to je bil velik uspeh. Južnoameriški nogomet je predstavljal veliko odkritje po drugi svetovni vojni. Od leta 1923., ko je najboljši češki klub na gostovanju dosegel visoke poraze, pa vse do svetovnega prvenstva 1934. so Južnoamerikanci poleg Angležev in Wunderteama imeli najboljše državne enajstorice, zlasti Urugvaj, Argentina in deloma Brazilija. K temu moramo prišteti hudo vročino in temperamentno občinstvo. Mladi Hajdukovi igralci so se odrezali bolje kot mnoge čaščene enajstorice Evrope.

V prvi tekmi je Hajduk porazil reprezentanco Jamajke s 4-0. Sledila je tekma proti Aliansi iz Peruja. Hajduk je postal miljenec domačega občinstva, ker se je v tej tekmi pojavil na igrišču z velikim napisom «Viva el Peru», toda izgubil je s 0-4. Takoj nato je sledilo veliko maščevanje. Hajduk je povsem nepričakovano premagal moštvo «Universe», eno med najboljšimi v Južni Ameriki. Domačini so postali pozorni. Dali so Jugoslovanom možnost, da končne izbrišejo madež poraza v prvi tekmi: Atletico Chalaco je bil večkratni prvak Peruja, toda izgubil se z 0-3. Naslednji dan je žal bilo lepo vreme in zato so se oficirji perujske vojske domenili za eno svojih običajnih revolucij. Jugoslovanski nogometaši so v naglici zapustili Peru, ne da bi dočakali povratno tekmo proti Aliansi.

Sledeča etiketa na prtljagi je bila iz Čila. Hajduk je že zopet izgubil prvo tekmo proti reprezentanci Severnega Čila 0-3, toda že naslednji dan zmagal proti isti enajstorici s 3-1.

Sledila je najlepša zmaga, zmaga nad Kolo-Kolo. Rezultat 3-1 je še isti dan razvnel fantazijo južnoameriškim nogometašem in deževali so pozivi za podaljšanje gostovanja.

Naši bralci sedaj pričakujejo nadaljnjih uspehov, a teh ni bilo. Pet poslednjih tekem, pet porazov. Mnogo so bili k temu krivi tudi domači sodniki. Na vsak način si oglejmo rezultate: Čile : Unione Desportiva 2-4, povratna tekma proti Kolo-Kolo 2-3, Audax 3-6. Argentina : San Lorenzo 1-3, Old Boys 1-4.

Splitski igralci so zapustili najlepši vtis in bili po listih večkrat imenovani «najbolj simpatično, kulturno in korektno moštvo, ki je gostovalo v naši deželi».

GLIGORIČ NA TRETJEM MESTU z Averbachom, Szabom in Stahlbergom

STOCKHOLM, 21. — S prekinjenimi partijami se je končal conski šahovski turnir za svetovno prvenstvo.

Rezultati: Vaitonis - Stahlberg 0-1, Pilnik - Averbach remi, Gligorič - Sanchez 1-0, Tajmanov - Barcza 1-0.

Stanje: Kotov 16.5; Petrosjan in Tajmanov 13.5; Geller 13; Averbach, Stahlberg, Szabo in Gligorič 12.5; Unzicker 11.5; Eliskases 10.5; Pilnik, Steiner in Pachman 10; Matanović 9; Barcza 8; Stolz 7.5; Sanchez 7; Wade 6; Vaitonis 5; Golombek 4.5; Prins 4.5.

Prvotno je bilo določeno, da sodeluje na turnirju kandidatov za svetovno prvenstvo prvih pet iz Stockholma. Ker večina strokovnjakov iz mednarodne šahovske zveze meni, da bi ne bilo pravično, ako nastopi izmed štirih igralcev, ki so dosegli 12.5 točk samo Averbach, se lahko zgodi, da bodo sprejeli na ta turnir kandidatov kar osem prvih iz conskega turnirja. Averbach ima najboljši rezultat proti zmagovalcem (vsi, ki so naredili več od 50 odstotkov točk), vendar je to vsekakor premalo, ko gre za tako važno stvar.

NOV SOVJETSKI REKORD

Matejev 52.18 m v metu diska

MOSKVA, 21. — Na olimpijskih igrah Centralne Azije je v Adahkabadu Boris Matejev izboljšal sovjetski rekord v metu diska z rezultatom 52.91 m. Prejšnji rekord je pripadal Lippu z 52.18 m (1948 l.).

***

Zastopnike Ilirije, Zarje in Tržaškega športnega društva vabimo danes ob 19. uri v Ulici Machiavelli 13/II. na važen sestanek. Govora bo o obvestilih glede začetka nogometnega prvenstva.

Vodstvo

Nogometaši se zbirajo na trening v Milanu

Na Svedskem je zapadel sneg - Domačini so optimisti

MILAN, 21. — Ob dvajseti uri zvečer so bili v Milanu vsi pozvani nogometaši (30 po številu) z izjemo Cervata, Magliija, Pandolfinija, Magninija, Centimentija V. in Boscola.

Tehnični komisar Beretta je izjavil zastopnikom tiska: «Rešitev z Lorenzijem na mestu zveze je po mojem mnenju koristna. Srednji napadalec Vivolo ga bo lahko dobro posluževal. Ožja obramba me ne skrbi, videli ste tudi, kako igra zadnje čase Giovannini».

O B moštvu pa je Beretta dejal: «Parola bo razen za učitelja in kapetana moštva še režiser. Z njim je obramba v redu. Napad je zelo zanimiv. Upajmo, da igralci ne bodo nervozni».

Iz Stockholma poročajo, da bo v nedeljo v švedski prestolnici po vsej verjetnosti že precejšen sloj snega. Prejšnjo noč in danes je snežna plast prvič letos pokrila vso cono. Tako mrzle jeseni na Švedskem že 150 let ne pomnijo.

Običajno na Švedskem tako pozno ne igrajo mednarodnih tekem. V vsej zgodovini so imeli eno samo tako prireditev leta 1915, ko je Švedska na domačem stadionu izgubila proti Danski z 0-2.

Strokovnjaki ne zaupajo zadnjim vestem o napredku italijanskih nogometašev in za njih ostane favorit Švedska.

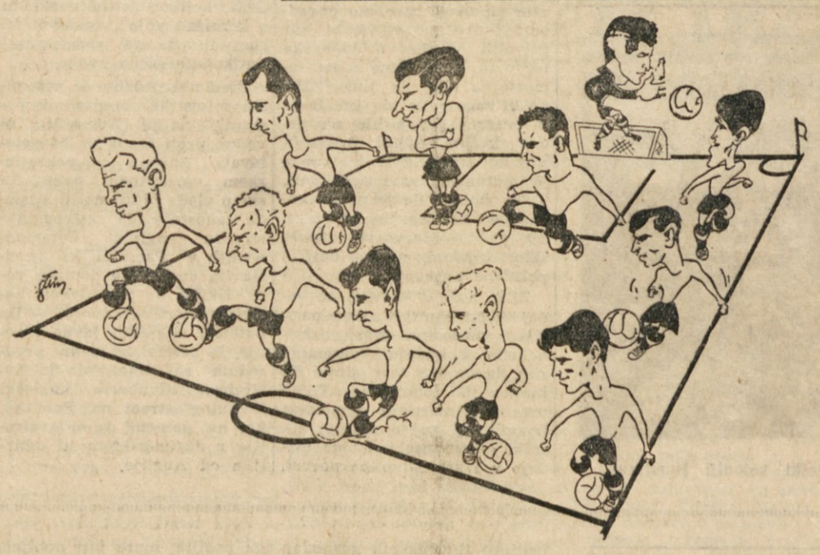

Ena izmed najbolj uspešnih postav Hajduka v zadnjih letih: vratar Beara, desni branilec Kokeza, levi branilec Broketa, desni krilec Luštica, srednji krilec Katnič, levi krilec Radovniković I., desno krilo Arapović, desna zveza Matošić, srednji napadalec Krstulović, leva zveza Vukas, levo krilo Vidjak. — Hajduk razpolaga trenutno še z bratoma Grčić, Senauerjem, Mladenovičem. V kratkem bo imel pravico nastopa Delić itd.

Charles Dickens

PICKWICKOVCI

114.

Prevedel prof. dr. Fr. Bradač

«I no, tu je res čudn,» je rekel Sam, «name saj b melo tu velik upliv, če b biu na ngavem mest.»

«Stvar je ta, mladi prijatelj,» je začel slovesno gospod Stiggins, «da ima zakrknjeno srce. Kajti, mladi prijatelj, kdo bi se vendar mogel upirati prošnjam naših najplemenitejših šestnajstih žen ter zavrniti njih poziv, da bi se vpisal v našo plemenito družbo za oskrbovanje telovnikov in moralnih robcev mladim zamorcem v napadni Indiji?»

«Kua pa je tu, muralen robec?» je vprašal Sam. «Se nkul nisem vidu tga artikina.»

«Robci, ki združujejo prijetno s koristnim, mladi prijatelj,» je poučeval gospod Stiggins. «Na njih so natiskane povestice in slike.»

«Aha, zdej pa že vem,» se je spomnil Sam, «tu sa tist, k viseja u usak štacun s platnam in k sa na nh beraške prošne in take stvari?»

Gospod Stiggins je načel že tretjo vrsto kruhov in je samo pokimal v odgovor.

«In on se ni dau damam preguvort, res ne?» je vprašal Sam.

«Samo sedel je in kadil pipo ter rekel, da so mladi zamorci — kaj je že rekel, da so?» je vprašala gospa Wellerjeva.

«Navaden humbug,» je odgovoril gospod Stiggins razgorčeno.

«Vidiš, rekel je, da so mladi zamorčki navaden humbug», je ponovila gospa Wellerjeva. In oba sta vzdihnila nad strašnim ravnanjem starejšega gospoda Wellerja.

In še celo kopico podobnih grehov bi bila odkrila, ko bi bilo še kaj kruhkov, ko bi čaj ne bil že slab in ko bi Sam količkaj pokazal, da bi rad odšel. Zato se je gospod Stiggins hipoma spomnil na važno sejo z duhovnim pastirjem ter se poslavljal.

Ravno je bil čajni pribor pospravljen z mize, ko je londonski omnibus odložil gospoda Wellerja starejšega pred hišo, noge so ga zanesle v sobo in oči so mu pokazale sina.

«Oh, ti si, Sam?» je zaklical oče.

«Ja, jest sm, star Nobs!» je odgovoril sin. In prav iskreno sta si stisnila roke.

«To sm veseu, de te spet vidm, Sam,» je govoril starejši gospod Weller, «ampk tu m je uganka, koku s tu napravu, de s tku dobr izhaju z materja. Lohka b m dau za tu recept, Sam.»

«Pst!» je zašepetal Sam. «Sej je duma, prjatu.»

«Ampk na more naj slišat,» je odgovoril gospod Weller, «ta se zmiri pubere in se par ur pu čaju pušten nasmrči; midva s bova pa prvuščila med tem, Sam.»

Nato je pripravil stari gospod Weller dva kozarca žganja z vodo, prinesel dve pipi in potem sta sedela oče in sin drug drugemu nasproti; Sam je sedel na eni strani peči na stolu z visokim naslonom in gospod Weller starejši na podobnem stolu in začela sta se resno pogovarjati.

«Al je biu kdu tuki, Sam?» je vprašal suho gospod Weller po dolgem molčanju.

Sam je pomenljivo pokimal.

«Edn z rdečem nusam?» je vprašal gospod Weller.

Sam je spet pokimal.

«Ljubezniv človk, kaj, Sammy?» je rekel gospod Weller in mogočno puhal.

«Se zdi,» je pripomnil Sam.

«O, ta se razume!» je dejal gospod Weller.

«Ampk?» je vprašal Sam.

«U pundelek te napumpa za pudrug šihng in u torek pride po nov šihng, de b blo skupi pu krone, u sreda pride pu druga polkrona, de b blo raun pet šilingov in tku dela zmeri pu topelt, dokler ne pride na pet funtu, tku prbližen, kokr je u računic s tistmi žebli u konjski podkvi, veš, Sam?»

Sam je pokimal, češ, da se spominja na ta primer, ki ga je oče omenil.

«Tok, ti se nisi pudpisu na tist flanelast vesti?» je vprašal Sam po zopetnem molku, med katerim sta oba kadila.

«Sej nisem norc,» je odgovoril gospod Weller, «kua b pa mel tist mejhni zamurčki u Indiji ud tega? Ampk jest ti neki puvem, Sam,» je nadaljeval gospod Weller, ko je nekoliko znižal glas in se sklonil čez ogenj, «če b zbiral za prsilen jopič za enga tuki pr nas, bi na imu nč zupr tu.»

Ko je gospod Weller končal ta veliki govor, je sedel, spet kakor prej ter zelo pomenljivo pomežiknil svojemu prvorojencu.

«I no, tu je pa tud udn dumislk, pušiljat robce ldem, k na veja, kua b s tm pučel,» je rekel Sam.

«Tu s zmeri spomnija na kakšna gulfija, Sam,» je odgovoril oče, «zadnč sm šou u nedela pu cest in koga misliš, de sm vidu med vratm cerkuce stat s plava skleda u rukah? — Toja mačeha. In verjem mi, de je blo tam drubiža za več cekinu, Sam, use u polpencah, in k sa šli ldje iz cerkve, sa metal gnar, de b človk mislu, d tga drubiža na prenese nebun taler, tku je blo težko. In za kaj misliš, de je tu blo?»

«Morde spet za nov čaj?» je pravil Sam.

«Kej nek,» je odgovoril oče, «zatu, de b plačal vodarina za sojga pastirja, Sam!»

«Kua, vodarina?» se je čudil Sam.

«I no,» je odgovoril gospod Weller, «sej je biu doužan že za tri kvartale, pa ni plaču, kar b za nuhte šlu — mende zatu, ker na voda nč ne da, Sam; no ja, sej ma neki, kar je deset kat bulš. Skratka torej nič ni plaču, zatu sa mu vodavod zaprl. In gre tedej h cerkvi in se izdaja za preganjanega svetnika in prau, de upa, de se u srce pipe, ki zapira vodavod, morde umehča, pr seb s pa misl, nej ja urag pubere. Pol pa skhčeja ženske zborvajne, pojeja himne, izvolja toja mačeha za predsednca, udubrija zbirka na prhodna nedela in daja vse tu pastirju,» je rekel gospod Weller in dodal: «In če še nima dost, de se odkupi za vse življenje iz vodarine, nej me urag uzame!»

Gospod Weller je malo pomolčal, žulil pipo in potem nadaljeval:

«In kar je najhuš pr tem pastirji, muj fant, je tu, de mesa glave usem mladem puncam. Revce mislja, de je ta narbuljši, ker nič bulšga nimaja, ampk sa le žrtu zvijače, Sam, nesramne zvijače.»

«Tu s tud mislem,» je rekel Weller in resno zmajeval s glavo, «in kar me narbl jezi, je tu, de vidm, koku zapraulaja vs čas s šivajnam ublek za zamurce, k ih sploh na rabja, za nas kršanske beuce pa se na brigaja. Ce b šlu pu mojem, Sam, b zapregu te lene pastirje h težkemu vozu, de b uleki ceu dan gor, dol, po štirnajst paucu debeli dili. Ce je kej, tu b jim potegnil te naumnast iz glave.»

(Nadaljevanje sledi).

Odgovorni urednik STANISLAV RENKO — UREDNISTVO: ULICA MONTECCHI št. 6. III nad. — Telefon številka 93-808 in 94-638. — Poštni predal 502. — UPRAVA: ULICA SV. FRANCISKA št. 20. — Telefonska številka 73-38 — OGLASI: od 8.30 - 12 in od 15 - 18 — Tel. 73-38 — Cene oglasov: Za vsak mm višine v širini 1 stolpca: trgovski 60, finančno-upravni 100, osmrtnice 90 lir — Za FLRJ za vsak mm širine 1 stolpca za vse vrste oglasov po 10 din — Tiska Tiskarski zavod ZTT — Podruž.: Gorica Ul. S. Pellico 1-II., Tel. 33-82. — Rokopisi se ne vračajo.

NAROČNINA: Cona A: mesečna 350, četrtletna 900 polletna 1700, celoletna 3200 lir. Fed. ljud. repub. Jugoslavija: izvod 10, mesečno 210 din. Poštni tekoči račun za STO ZVU: Založništvo tržaškega tiska, Trst 11.5374. — Za Jugoslavijo: Agencija demokratičnega inozemskega tiska Ljubljana Tyrševa 34 tel. 2001 tekoči račun pri Komunalni banki v Ljubljani 6-1-90332-7 — Izdaja Založništvo tržaškega tiska D.Z.O.Z. - TRST.